

KULTÚRA

ROČNÍK XVII. – č. 2

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

22. JANUÁRA 2014

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Hľa, okydávajú Ťa slinou,
záplavami lži a neslýchaným popieraním,
akoby vraveli tejto skale
a tomuto štítu hory:

Ty nie si,
si len preludom,
fikciou,
len hnusným podvodom!
Nuž, padni na nich, Pane,
ako táto mlčiaca skala,
veď všetko je od Teba,
od atómu po galaxie,
od súcitu po výbuch lásky.

JOZEF TÓTH

Žalm 74

Akože nevidia, nechápu
a neotvorí sa im mozog
pri tomto balvanisku Reality?!
Ako je možné, že z pšeničného poľa,
kde šumia klasy,
zbierajú iba plevy?!
Namiesto Tvojich chrámov,
naliatych viníc
a svadieb v Káne
navštevujú chlievy?!
Pane, pošli aspoň jedného proroka,
proroka, podobného Tvojej sile,
veď pred Tebou boli
zástupy týchto svedkov,
a zažni oheň,
aby zhorelo toto suché raždie
a nakazená hlúposť a špina.
A presvedč nás,
že i keď si nás stvoril z hliny,
nie sme len kúsok blata
a mŕtva hlina,
ale sme Božím a jarným prútom,
čo sa Tvojou miazgou
k Slnku upína!

Snímka: Cyril Čepiššák

Nedávno som čítal u istého spisovateľa podobnosť. Bolo o čarodejníkovi a jeho stáde oviec. Čarodejník postupne zabíjal ovce, aby mal čo jesť či mohol aj hodovať. No ovce cítili okamih bližšie sa smrti a zakaždým sa rozutekali. Čarodejníka stálo mnoho námahy, kým stádo zahnal späť do košiara. Tak sa to opakovalo, až kým nevymyslel lesť. Chodil od ovce k ovci a každej niečo pošepkal do ucha. Jednej, že je rovnaký človek ako on, preto sa ho nemusí obávať, lebo ľudia ľudí nepožierajú. Inej vsugeroval, že je levica a on predsa zabíja iba ovce, niet sa teda čoho obávať. Ďalšiu prirovnal k vlkovi. Tak obišiel celé stádo. Odvtedy sa ovce pokojne pásli a nevenovali pozornosť čarodejníkovi, ktorý si zakaždým odvádzal - iba ovcu. Tie ostatné mlčali, veď čo, ony sú čosi iné, čosi viac, ich sa smrť netýka. Samozrejme, odvádzal na jatky iba tie ovce, ktorým začalo svitať.

Toto podobstvo má politické konotácie. Týka sa vzťahu akéhokoľvek hegemonu a ostatných krajín. Ak štáty a národy sa správajú ako prechytračené ovce. V hlúpej domnienke, ktorá nemá nijaký reálny základ, lebo je jednoduchou ľstivou sugesciou, obťažujú sa o nohy svojho pána a so stoickým pokojom hľadajú na smrť iných krajín a iných národov.

Ale to isté sa deje nielen v medzinárodných vzťahoch, ale vo vnútri národov a štátov samotných.

O čiernej ovci

Aj tam sú rozličné ovce - majorita a minority, etnické, sociálne, náboženské, sexuálne, profesné, politické. Chytrý čarodejník si ich môže pozývať na pohovor a každej šepkať do ucha inú ilúziu. Môže dokonca niektorým minoritným ovciam vo všetkých košiároch sveta vsugerovať, že sú krajšie, inteligent-

TEODOR KRÍŽKA

nejšie, múdrejšie, nadanejšie ako väčšina tuctových. Pozve si po jednej alebo i odrazu všetky čierne ovce a sladkým jazykom im vráti sebavedomie, ktoré sľúbí upevňovať, samozrejme v prípade, ak sa s ním spoja proti ostatným.

Taký je mechanizmus ovládania. Takto „demokraticky“ sa formujú únie a postupne prerastajú v štáty. Takto sa moc potichu preniesie z oprávneného vlastníctva suveréna do rúk nášho čarodejníka z podobstva.

Niet pochýb, že Európska únia mohla vzniknúť a azda aj vznikala ako projekt kresťanský. Aspoň otcovia tejto myšlienky sa ako kresťania deklarovali. Ale div divúci, keď už bol projekt rozostavaný a ovce dobre zamknuté v košiari, vykľulo sa šidlo z vreca. Nieže niet potrieb odvolávať sa na Boha - veď to by nakoniec nemalo urážať ani moslimov, ani židov, a ateisti by si v tom našli dvetisícročné základy vlastnej civilizácie - badáme presný opak: útok na Boha. Za rozličné grantové cukríky sa ovečky jednotlivito i po skupinách premieňajú z intolerantných zástancov tisícročnej viery v amorfných stúpcov globalizovanej politikorektnosti. Veď Kristus počká, naostatok ho môžeme stále oslavovať, čo na tom, že súkromne. Náboženstvo je predsa intímna vec, no nie?

A tak sa nám nielen v košiari národa, štátu a medzinárodnom spoločenstve, ale aj v košiari Cirkvi objavili ovce bez pamäti, hypnoticky upriamené na iluzórnú, utopickú budúcnosť. Sú hotové pľuť, kopať, zosmiešňovať každú ovcu, ktorá nezabudla, že ovcom je, aj keď jej našepkávajú, že je vlk či levica, ba dokonca rovnaká čarodejníka ako mocný našepkávač. Hypnóza trvá nepretržite na každom televíznom kanáli v akomkoľvek jazyku, v ktorýchkoľvek novinách, v škole, v kultúre, v politike, na každom kroku. Ovce očarované sugesciou inakosti zo všetkých možných i nemožných tribút bľačia o demokracii a možnosti voľby. Veď pozrite sa, koľko je dverí, každý môže vojsť do tých svojich! Si ľavičiar? Aha, tam sú dvere sociálnej demokracie! Si pravičiar? Nuž nech sa páči, tam sú dvere ľudovej platformy! Nikto však nepovie, že za rozmanitými dverami je iba jedna miestnosť, jedna veľká cela s gilotínou.

Pre koho je tá gilotína prichystaná? No predsa pre každú ovcu, ktorá sa zázrakom preberie z hypnotického spánku.

Na konci roka 2013 prebehla v médiách správa, že holandskí biskupi informovali pápeža o situácii Cirkvi v ich krajine. Situácia v Holandsku je katastrofálna a veľa dôvodov na optimizmus nedáva. Tamojšia Cirkev už nemá sily, prostriedky ani ľudský potenciál, aby zotrvala na svojich pozíciách. Ruší farnosť, predáva kostoly, zatvára kláštory. Veriacich rýchlo ubúda a tento proces bude v budúcnosti ešte pokračovať.

V krajine, kde ešte v polovici minulého storočia bola Cirkev silne prítomná v spoločnosti a udávala tón života, je dnes v troskách. Jej hlas prestáva verejnosť rešpektovať, čo rozvratné sily v spoločnosti využívajú pri tvorbe legislatívy. Treba sa preto pýtať, ako sa to stalo. Čo je na príčine, že v takomto marazme sa ocitla krajina, ktorá dala svetu mnohých misiónárov, napríklad nedávno kanonizovaného Damiána de Vester? Na konci 19. storočia práve v Holandsku sa zrodila misijná rodina Spoločnosť Božieho slova SVD a jej ženské vetvy Služobnice Duchu Svätého, SSPS. V krajine, kde sa veľmi živo diskutovalo o uplatňovaní reforiem 2. vatikánskeho koncilu a vznikol aj do slovenčiny preložený tzv. Holandský katechizmus, sa v čase kratšom ako dĺžka priemerného ľudského života Cirkvi napriek úplnej náboženskej slobode dostala nielen na okraj záujmu verejnosti, ale takmer celkom sa zo života vytratila.

Nám je bližšia podobná situácia v Českej republike, kde bola Cirkev v rokoch 1948 - 1989 neslobodná, kde počet kresťanov poklesol v štatistikách pod 20%.

V uplynulých mesiacoch jedným z najčastejšie používaných slov bolo slovo „kríza“. Viac sa však hovorilo o kríze ekonomickej ako duchovnej, ale každému, kto sa nad krízou zamýšľal vážnejšie, bolo jasné, že jej príčinou je kríza morálna, kríza spoločenská a nie v neposlednom rade kríza Cirkvi.

Aj v našej spoločnosti Cirkev stráca na sile. Úbytok veriacich je rýchlejší v rokoch plnej slobody ako v rokoch komunistickej totality, keď bola Cirkev nútená žiť bez biskupov, bez tlače, s neobsadenými farnosťami a nemala slobodný prístup do škôl, nemocníc a verejných inštitúcií. Počas vianočných sviatkov sa väčšina kostolov ešte zaplnila zväčša staršími ľuďmi, mladí však majú už svoje záujmy a programy.

Ako sa reálne prežíva viera v rodinách počas roka, keď na Vianoce je to všetko skôr o komercii a zábave?

Viera je dar a na jej šírenie a rast sa nedá pozeráť len ľudskými očami. Ak by sa kresťanstvo vytrácalo súčasným tempom, o pol storočia sa môže aj „kresťanské“ Slovensko a iné krajiny podobáť ak nie Holandsku, tak susednej Českej republike.

Zodpovedných za život Cirkvi v našej krajine i vo svete by to malo viesť k vážnym úvahám. Čo treba robiť, aby krajiny, dnes ešte kresťanské sa tváriace, aj keď o mnoho menej v praxi ako štatisticky, neskončili v kríze skutočnej, kedy by sa výdobytky všeobecnej kultúry už nedali udržať a bez prostriedkov potrebných na bývanie a prežiť by sa ocitli obrovské skupiny obyvateľstva?

Bolo to práve kresťanstvo, ktoré súčasne civilizovanú spoločnosť vytvorilo a udržiavalo ju prosperujúcu. Aj Slovensko si v dejinách svoju identitu zachovalo len vďaka silnej kresťanskej viere.

Nič sa nestane len preto, že si to želáme. Musíme sa o mnohé pričiniť sami, no treba mať najskôr jasno, čo vlastne chceme. Či chceme slúžiť Bohu, alebo mamone, či sa dáme do služieb tomu, ktorý proti Božiemu kráľovstvu bojuje a rozkladá ho.

Práca na duchovnom poli sa veľmi podobá práci roľníka, ktorý sa o úrodu musí zaslúžiť celoročnou namáhavou prácou, pritom nie všetko závisí od neho a od jeho námahy.

Láska, obeta, pokora, služba nebudú súčasťou spoločenského života len tak, mimochodom. Musíme ich tam vnášať každodenným úsilím. Aj v Cirkvi na mnohých miestach zavládla konzumná tendencia. Podávať minimálny výkon a mať za to maximálne výhody a odmeny. Ako zvláštne znie požiadavka skupiny kňazov mať najviac jednu omšu v недеľu. Koľko času venujú čakaniu na kajúcnikov v spovedniciach? Koľko príprave kázni a katechéz? Koľko v otvorených

byť predstavení autoritou prirodzenou, a nie vymáhanou. Ich autorita má byť mravná, nadobudnutá pokornou službou. Kto by mal brať vážnejšie Božie slovo ako členovia Cirkvi? „Kto chce byť prvý, nech je posledný zo všetkých a služobníkom všetkých.“ /Mk. 9, 35/ Treba sa nám v mnohom vrátiť k Sv. Písmu a vnášať ho do každodenného života. Treba upustiť od rôznych experimentov, ktoré po prvotnom nadšení rýchlo vedú k rozkladu a prázdnote.

Treba nahradiť ľudí vnútorne prázdnych, túžiacich po kariére a túžiacich po sláve, ľudí povrchných, spoliehajúcich sa na mocných a bohatých tohto sveta, ľudí pochybných morálky, ľudí presadzujúcich vlastné záujmy a názory na úkor spoločného dobra. Na ich miesto sa musia vrátiť ľudia s bohatým duchovným životom, usilujúci sa prijímať a plniť Božiu vôľu.

Veľa času na úvahy nemáme, Nepriatelia pracujú rýchlo a intenzívne. Protivníci Boha majú v rukách obrovské materiálne prostriedky. Deštruovať je zároveň omnoho ľahšie, ako niečo obnovovať či nanovo stavať. Svet sa láme v základoch. Spoločnosť je v kríze, lebo rodina je v kríze, rodina je v kríze, pretože chýbajú kresťanské osobnosti. Svet je v kríze, pretože je v kríze Cirkvi. Cirkev, ktorá sa stáva neverohodná, nikto rozumný neberie vážne, ani ju nepodporuje. Kríza je dôsledkom krízy morálky, no kto môže ozdraviť morálku, ak nie Cirkev, ktorá vždy bola nositeľkou a učiteľkou života, kultúry a mravných hodnôt?

Vďaka za všetko, čo krízu zmierňuje. Vďaka všetkým zodpovedným jednotlivcom, kňazom, rehoľníkom, rodinám za to, že sa usilujú žiť podľa Ježišovho príkladu, spytujú si svedomie a činia pokánie, v prvom rade tak meniac svoj vlastný život. Takto vplývajú pozitívne aj na svoje okolie. Sú radostné okamihy aj v živote našej Cirkvi, ale je ich málo na to, aby zastavili negatívny trend v živote spoločnosti.

V živote sa nedá zostať neutrálny. Alebo budeme kráčať dôsledne s Kristom, alebo proti nemu. Majme odvahu kráčať zodpovedne životom s Ním.

EUDOVIT KOŠÍK

Kríza v Cirkvi?

ných hodinách pre verejnosť? Koľko priamym kontaktom s chorými, starými, rodinami, mladými...?

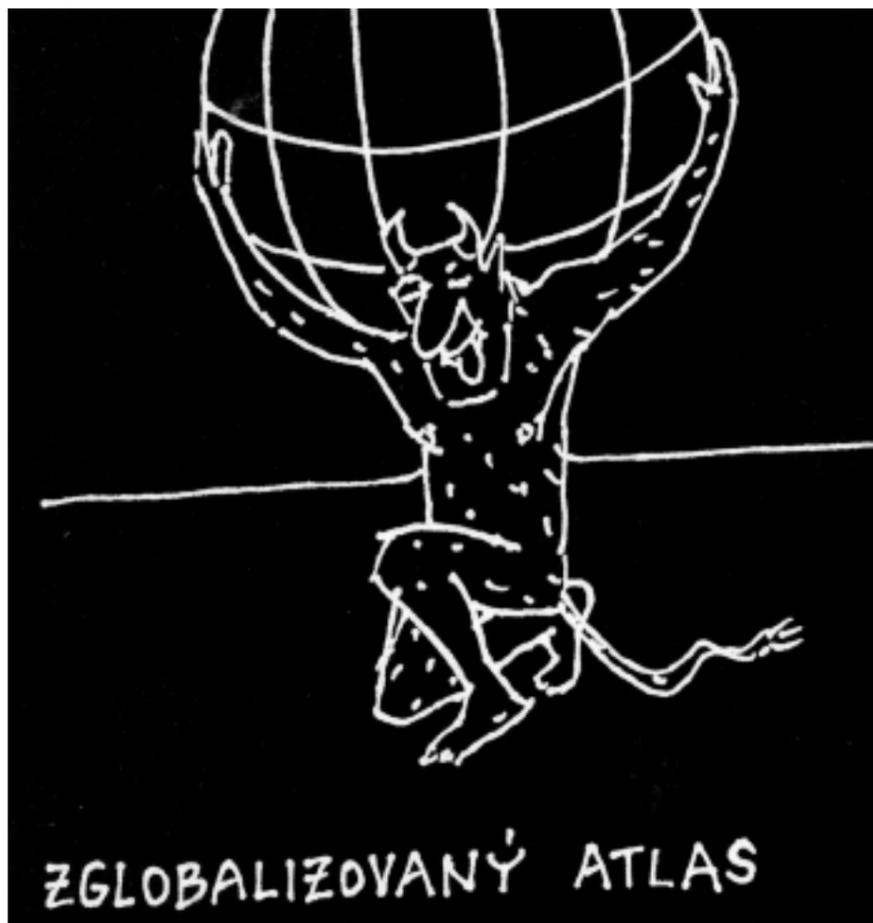
Kladieme dôraz na spoločenstvo. Ale spoločenstvo nemôžu fungovať bez silných osobností a takéto osobnosti by mali byť pre každé spoločenstvo darom, nielen z neho ťažiť a potom ho opustiť.

Namiesto toho, aby prikázanie lásky stálo na dôslednom zachovávaní prikázania Zákona, v živote sa prikázania nerešpektujú. Neraz bezbrehý egoizmus znemožňuje fungovanie spoločenstiev, ktoré sa formálne vytvárajú, ale nie sú prínosom ani pre ich členov, ani pre Cirkev, ani pre ľudskú spoločnosť. Často sa štiepia a naberajú prvky sektárstva.

Z deštrukcie a rozkladu sa trvale prosperovať nedá. Na prikázani lásky a zachovávaní prikázani vyrástli mnohé osobnosti, rodiny, spoločenstvá, národy, štáty. Rýchlo však padli, ak sa nechali ovládnuť egoizmom.

Ak nezoberieme aspoň v Cirkvi vážne pojmy sviatosti, modlitba, obeta, služba, pokora, almužna, pôst, krach naozaj nechá na seba dlho čakať. Spoločnosť bez Boha nebude mať dlhé trvanie. Prijímanie sviatostí eucharistie bez náležitého pokánia neprinesie žiadne milosti a pozitívne účinky, bude len novým hriechom a svätokrádežou.

Zažívame krízu autority. Zovšadiaľ sa nám ponúkajú falošné mediálne vzory. V tomto nerovnom zápase majú

Kresba: Andrej Mišanek

Jozef Holzner:
Svätý Pavol (Život a listy)
Vydavateľstvo: Lúč
Bratislava, 2011
Preklad: Valentín Kalinay

Monografia Svätý Pavol, významné dielo prof. Dr. Jozefa Holznera, vyšla v Nemecku v prvej polovici 20. storočia, vo vyše dvadsiatich vydaniach a vyvolala veľký záujem kultúrno-náboženskej verejnosti pre svoj obsah a spôsob podania života a diela veľkého Apoštola národov sv. Pavla v jeho prakresťanskej veľkosti a sile, na pozadí času, keď sa rodilo kresťanstvo ako mohutná duchovná sila, zachvacujúca stále väčší a väčší priestor spoločnosti vtedajšieho pohanského sveta. Aj na Slovensku sa objavil preklad tohto nevšedného diela zásluhou prof. Dr. Valentína Kalinaya práve v čase, keď naša vlasť prechádzala krutou kataklizmom druhej svetovej vojny. Jej vydanie v SSV Trnava (v 1945) znamenalo veľkú duchovnú posilu pre celú generáciu kňazov a katolíckych laikov v čase, keď sa začal prejavovať akútny nedostatok náboženskej literatúry. Jedným z tých, na ktorých zapôsobil táto vzácna knižka, bol aj Otec Ján Chryzostom kardinál Korec, ktorý v knihe dialógov s J. Pašekom „Spomínam, premýšľam, vyznávam. Rozhovory s kardinálom“ (Lúč Bratislava 1999) uvádza, že dielo o sv. Pavlovi čítal desaťkrát a keď knihu dočítal, už sa tešil, že ju začne čítať znovu. Sv. Pavol je preňho veľkým vzorom života. O dôležitosti knihy svedčí i jej samizdatové vydanie za totality, keď sa kniha už ťažko dala zohnať.

Po vyše 60 rokoch od prekladu prvého vydania sa dielo opäť objavilo na našom knižnom trhu v upravenej forme. Nové slovenské vydanie bolo motivované šesťdesiatym výročím biskupskej vysviacky J. E. kardinála Jána Chryzostoma Korca ako prejav vďaka a úcty za život a dielo vzácneho jubilanta, čo je uvedené na prvej stránke nového vydania.

Celé dielo možno vnímať zhruba v piatich nadväzných častiach.

MLADÉ ROKY ŠAVLA-PAVLA

a jeho príprava na životné poslanie (1. časť). Tu autor živo vykresľuje detstvo a vzdelanie sv. Pavla v rodnom Tarze v Malej Ázii a neskôr u slávneho Gamaliela v Jeruzaleme, podľa židovskej tradície a gréckej helenistickej kultúry. Z tejto výchovy vychádza mladý Šavol ako presvedčený zákonník, farizej a neskôr ako prenasledovateľ kresťanstva, ktoré chápe ako sektu odporcov Zákona a prastarej židovskej tradície. Punc správnosti jeho judaistického presvedčenia sa zakladá na fakte, že je poverený židovskou Veľradou postaviť sa na čelo skupiny prenasledovateľov, ktorá mala za cieľ i fyzicky likvidovať kresťanov, čo sa hneď ukázalo v prípade mučeníckej smrti mladého diakona Štefana, pri smrti ktorého asistoval Šavol.

Čoskoro nastáva etapa jeho duchovného obrátenia na ceste do Damašku, keď videl trestnú výpravu proti prvým kresťanom. Vtedy zažil zvláštne stretnutie s Ježišom, ktorého dotvrdy tak úpome prenasledoval. Obrátenie totálne zmenilo jeho život, myslenie a konanie. Výbušná povaha hrdého mladého farizeja Šavla sa zmenila na rozhodného, Kristovi oddaného Pavla, schopného z lásky k doterajšej obeti svojej nenávisti, vytrpieť všetky útrapy. Prvé kroky konverzie v styku s kresťanmi v Damašku boli ťažké, lebo musel prekonať nedôveru tamojších členov cirkevnej obce, nájsť pochopenie pre osvojenie si už jestvujúcich základov rodiacej sa kresťanskej viery a získať ich pre nové myšlienky, ktoré sa zrodili v jeho mysli v záujme rozširovania kresťanskej viery aj na oblasť pohanského sveta, aby sa posilnil univerzalizmus Kristovho učenia.

Pochopil, že na také misionárske poslanie potrebuje vnútornú silu, a preto sa rozhodol prežiť na arabskej púšti tri roky v rozjímaní a vnútornej kontemplácii. Naučil sa tkať a zhotovovať stany. Toto remeslo praktizoval celý svoj život,

aby sa uživil prácou svojich rúk a zabezpečil si úplnú nezávislosť od ľudí. Rozhodol sa, že navštívi materskú cirkev v Jeruzaleme, aby osobne spoznal apoštola Pána (Petra, Jakuba, Jána a ostatných), aby získal podrobnejšie správy o živote Krista od ľudí, ktorí ho osobne poznali. Veľmi sa potešil stretnutiu so svojim spoližiakom Barnabášom z Cypru, ktorý požíval veľkú úctu a vážnosť v jeruzalemskej obci pre svoju čestnosť, horlivosť a dobrosrdečnosť. Ale pre svoju výbušnú povahu a revolučné názory sa stal čoskoro trňom v oku farizejov, ktorí ho chceli úkladne zavraždiť ako zradcu. Jeho spolubratia sa začali tiež obávať, že jeho nebojácna činnosť spôsobí nepokoj a prenasledovanie kresťanov zo strany Židov. Aj nesúhlasili s niektorými jeho radikálnymi názormi v záležitosti prijímania pohanov do Cirkvi. Napokon, po asi dvojtýždňovom pobyte v Jeruzaleme, mu bratia pomohli utiecť do Cezarey. Odtiaľ sa dostal domov do Tarzu, obohatený novými skúsenosťami a poznatkami.

Všeličo musel nanovo premyslieť pod dojmom toho, čo zažil, najmä o spôsobe a forme šírenia kresťanstva, aby sa vymaňilo zo zúženého chápania iba na oblasť židokresťanstva a aby do sféry svojho jestvovania výraznejšie zahrnulo kresťanov pochádzajúcich z pohanského prostredia. To prinášalo i nové problémy vzhľadom na dodržiavanie Zákona a na židovskú tradíciu. On prvý pochopil, že ak má byť kresťanská viera pre celý svet, nemôže a nesmie sa viazať iba na vrstvy kresťanov, pochádzajúcich zo židovstva. Jeho názory sa stali neskôr predmetom diskusií a sporov, ale postupne sa všetky rozdiely v názoroch na univerzálne poslanie kresťanstva vyrovnali a vyriešili.

PRVÁ MISIJNÁ CESTA SV. PAVLA

(2. časť) sa začala pozvaním Pavla do Antiochie. Pozývateľom bol Barnabáš, jeho spoližiak zo štúdií v Jeruzaleme, teraz už vážny predstaviteľ cirkevnej obce v Jeruzaleme, ktorý sa zrazu objavil v Tarze a veľmi ľahko presvedčil Pavla, aby šiel s ním do Antiochie (sýrskej), v ktorej sa začalo veľmi sľubne rozvíjať kresťanstvo medzi tamojšou spleťou narodnosti a pohanských náboženstiev. Antiochia bola po Ríme a Alexandrii tretie najväčšie mesto rímskej ríše, sídlo cisárskeho legáta, metropolou Orientu. Pre rozvoj kresťanskeho náboženstva tu boli vynikajúce podmienky. Istou jej prednosťou oproti Jeruzalemu bola pokojnejšia atmosféra vo vzťahoch medzi ľuďmi, pretože tu až tak nesiahala svojou mocou ruka židovskej veľrady. Vcelku náboženský život sa tu mohol rozvíjať slobodnejšie. Pavol spolu s Barnabášom, ktorý bol zo začiatku vedúcou osobnosťou ich misijného tímu, mohol viesť debaty na pôde verejných zhromaždení, v synagógach ako i v súkromných domoch. Svojou strhujúcou rétorikou získal také uznanie a rešpekt, že sa stal vedúcou postavou ich misie s plným súhlasom nezištného Barnabáša. Antiochia sa stala východiskovým bodom oboch nádherných hlásateľov viery v pohanskom svete.

Bezprostredne pred realizáciou svojej prvej misijnej cesty boli poverení staršími antiochijskej kresťanskej obce zariadením finančných dary do Jeruzalema, kde situácia bola po každej stránke kritická. Tu ich čakala smutná správa, že sv. Jakub podstúpil ako prvý z apoštolov mučenícku smrť a to isté hrozilo aj Petrovi, keby na zásah Pána tajne nebol odišiel z mesta. Okrem Jakuba mladšieho, na ktorého sa neodvážil siahnuť ani Herodes Agrippa I., nenašli tu z apoštolov nikoho. Odovzdali dary, zobrali mladého Jána Marka, bratranca Barnabáša a vrátili sa do Antiochie, ktorá sa stávala centrom kresťanských misií.

Na jar r. 45 Rada starších vyslala

Pavla, Barnabáša s Markom na prvú misiu loďou, ktorá mala nasmerované na ostrov Cyprus, domovinu Barnabáša, kde ich srdečne privítali Na ostrove žila miešanina gréckeho obyvateľstva, židov a iných orientálnych národností. Tu predniesli veľa prihovorov a kázni, zameraných najmä proti uctievaniu zmyselnej bohyně Astarte (náprotivok gréckej Afrodity). Rozkvitla tu učenosť, filozofia, ale i mágia a okultizmus, ktorých hlásateľom bol istý učený Žid Berjesus, ktorého mal v úcte i prokonzul Sergius Pavlus, vzdelaný muž, pohan, ale čestne hľadajúci pravdu. On pozval oboch misionárov do vládnej budovy na náboženský rozhovor, ako aj židovského mága. V rámci rozhovoru vystúpil Pavol a veľmi zapôsobil na miestodržiteľa. Svojou argumentáciou v polemike s mágom presvedčil prokonzula o pravde Kristovho učenia, a ten sa stal kresťanom.

Po úspešnom pôsobení na Cypre pokračovali už v Malej Ázii len vo dvojici,

že zúžiť Cirkev na synagógu a dodržiavanie jej predpisov značí poprieť všeobecnosť Cirkvi. To by znamenalo spraviť z nej náboženstvo istej rasy či sektu judaizmu. Bolo treba bojovať za plnú tvár Cirkvi, či bude platiť Mojžišov zákon, alebo Kristus a skrze neho milosť a vykúpenie celého ľudstva.

Tak došlo k prvému apoštolskému koncilu v Jeruzaleme (r. 48 po Kr.), kde sa za veľmi dramatických okolností vyriešili základné problémy v prospech univerzálnej orientácie Cirkvi. Teda žiadna obriezka veriacich, ktorí pochádzajú z pohanstva, k spaseniu je potrebná milosť z vykúpenia smrti a zmŕtvychvstania Ježiša Krista, a nie dodržiavanie rituálnych predpisov Zákona. V tomto smere sa na koncile v Jeruzaleme dosiahol určitý kompromis, ktorý ešte nejaký čas nepriaznivo pôsobil vo vzťahoch medzi antiochijskou pavlovskou stranou a jeruzalemskou židokresťanskou stranou, až kým sa úplne nevytratil. Samému Pavlovi bol definitívne

priznaný titul apoštola pre zásluhy v šírení kresťanstva v pohanskom svete. Ešte Pavla sa bolestne dotkli dve skutočnosti. Na jednom zhromaždení v Antiochii otvorene vytkol Petrovi, že v praxi naďalej sa pridrižiava názorov židokresťanskej strany vo vzťahoch k pohanokresťanom (na psychologický nátlak zo strany židokresťanov pri obetnej hostine sa strnil sedenia s pohanokresťanmi). Peter, uznávaná hlava Cirkvi, priznal s pokorou svoju chybu. Ďalšia ich spolupráca dokazuje, že ani ten vážny názorový rozpor nemohol zničiť ich priateľstvo a spoluprácu na šírení kresťanstva na báze univerzalizmu. Druhou vecou, ktorá dočasne zakalila Pavlovo priateľstvo k Barnabášovi, bolo odmietnutie Marka, aby ich, podľa želania jeho strýka Barnabáša, sprevádzal na druhej misijnej ceste. To malo za následok, že aj Barnabáš odmietol ísť s Pavlom, čo veľmi zarmútilo Pavla, ale zo svojho stanoviska k Markovi neustúpil. Neskôr, keď bol Pavol uväznený v Ríme, bol opäť s Markom v styku, čo znamená, že mu opäť dôveroval.

DRUHÁ MISIJNÁ CESTA

sv. Pavla (3. časť) sa začala tým, že vycestoval so Silasom, svojim novým spoližníkom, ktorý bol členom jeruzalemskej obce, čo bolo aj potvrdením, že nehoda s Petrom mala krátke trvanie. Silas (Pavol ho nazýval Silvanus) bol tiež rímskym občanom ako Pavol, čo bolo cenné pri styku s rímskymi úradmi. Apoštol chcel najprv navštíviť obce, ktoré založil s Barnabášom. Preto sa so Silasom vybrali po pobreží mora na východ, cez krásnu lesnatú krajinu Cilície. Zastavili sa nakrátko v Tarze a potom sa dostali cez úľabiny vysokého pohoria Tauru do Derby, kresťanskej obce, kde ich privítali s radosťou. Museli riešiť nahromadené problémy a ťažkosti ako aj vysvetliť otázku „Kde je Barnabáš“. V blízkej Lystre čakala Pavla nábožná rodina Timoteja, ktorý už medzitým povyrástol a na radosť matky i samotného Pavla prejavil záujem o kňazské povolanie. Pavol ho pripravil na vysviacku, vyžiadal odporúčanie od predstavených z Lystry a vloženie rúk na jeho hlavu ho vysvätil za kňaza. Odtiaľ sa stal Timotej jeho tajomníkom, výzračným pomocníkom, ktorý svojím synovským cítením a správaním bol pre Pavla nepostrádateľný. Pavol sa po istom váhaní išť do severných častí Galície na vnútorné nutkanie rozhodol pokračovať na západ do Macedónska. Najprv sa zastavili v Troase, kde sa v prístave stretol s Lukášom, lekárom, ktorého poznal ešte z Antiochie. Potešil sa stretnutiu, pretože Lukášove znalosti z gréckej kultúry a moreplavectva ho robili vhodným pomocníkom Pavla na jeho cestách ako aj to, že bol lekárom. Lukáš je autorom Skutkov apoštolských, kde sa prejavil ako vyni-

kajúci spisovateľ, ktorý vecne opisuje činy Apoštola a tiež začal písať lukášovské evanjelium, venované aj narodeniu a detstvu Ježiša Krista.

Po prvýkrát v dejinách vstúpili s bázňou v srdci na európsku pôdu v Macedónku ako nositelia Blahozvesti a ocitli sa vo Filipách, provinčnom meste, kde Pavol získal pre Krista hlavne ženy zhromaždené v ohradenom priestore (synagógu nemali). Medzi nimi vynikala istá Lýdia, bohatá obchodníčka s purpurovými látkami, ktorá síce nepochádzala z Filip, ale z okolia. Táto múdra, rozvážna žena vypočuť Pavlove kázne a dala sa pokriť s celou rodinou a služobníctvom. Ponúkla im bývanie v priestranom obchodnom dome, súcom aj na zhromaždenie novej cirkevnej obce. Lýdia chápala ako svoje vyznačenie starať sa o misionárov i o potreby celej obce, ktorá sa začala sľubne rozvíjať. Činnosť sv. Pavla a jeho spoližníkov narazila na odpor pohanských kňazov, keď pomohol jednému, psychicky chorému dieťaťu, ktorého veštecké sklony využívali kňazi na svoje obohacovanie. Tí označili Pavla a Silasa za buričov a bez vyšetrovania ich dostali do väzenia. V žalári sa väzni správali úplne netypicky a pokojne. Spievali žalmy a modlili sa tak, ako veriaci v Lýdiinom dome, zhromaždení okolo Timoteja a Lukáša. Zrazu nastalo silné zemetrasenie, ktoré spôsobilo zmlatok v žalári a uvoľnenie väzňov z okov, takže mohli utiecť a tým ohroziť existenciu žalárnika i jeho rodinu. Pavol presvedčil väzňov, aby neutekali a strážcu uspokojil, keď chcel spáchať samovraždu, že nikto neutekôl. Psychologický účinok sa okamžite dostavil. Žalárnik sa presvedčil, že naozaj nikto neutekôl a pocit vďačnosti voči mužom, ktorí mu zachránili život, sa premenil na istotu o pravosti takého Boha, ktorého sa nemusí obávať, ktorý dáva ľuďom slobodu, sťastie a silu. Prosil zvláštnych cudzincov, ktorých pokladal za vyššie bytosti, aby ho pokrstili aj s celou rodinou. Pavol vykonal azda najkratšiu predkrstnú katechézu a udelil im krst bez dlhého vieroučného poučovania. Stačila vŕúcna túžba žalárniaka. Avšak na prosbu predstavených mesta, ktorí sa prišli ospravedlniť za uväznenie, predsa len opustili mesto. Pavol so vztýčenou hlavou sa dal odpreviadiť mestskými pánni do domu Lýdie, kde dal pokyny na ďalšie vedenie obce, nechal Lukáša vo Filipách a s dvoma spoližníkmi, nie ako vyhnanec, ale skôr ako víťaz odišiel z mesta smerom na Solún.

V tomto macedónskom veľkomeste sa dostal Pavol do prostredia, ktoré už nieslo pečať slobodného gréckeho mesta s demokratickými prvkami, ale nie s najlepšou morálkou (záhľadivosť, nespohľadivosť v manželstve). Prijali ho úctivo, ale podporu skôr našiel u pohanov, prístupnejších pre jeho argumentáciu. I napriek istým ťažkostiam Pavol svojou schopnosťou cítiť sa do srdca každého a strhujúcou výrečnosťou dosiahol úspech, ktorý sa stal trňom v oku Židov a ich peniazmi nahuckanej luzy, ktorá napadla Jasonov dom, kde býval. Prestavení mesta Jasonovi nariadili, aby nenápadne poslal cudzincov preč. Pavol zvolal predstavených obce, rozlúčil sa s nimi a poďakoval sa šľachetnému Jasonovi za všetku starostlivosť a odišiel do Berey ležiacej na úpätí slávneho Olympu, kde založil novú cirkevnú obec. Napokon aj odtiaľ musel odísť na nátlak protivníkov zo Solúna. Zanechal v Berey Silasa a Timoteja a odišiel do Atén s dvoma sprievodcami, ktorí sa k nemu pripojili ešte v Solúne.

Napokon priplával loďou do Pirea, prístavu Atén. Pred nimi ležalo mesto Tézea a Palas Atény so slávnou Akropolou. Pavol bol vynikajúcim znalcom gréckej kultúry z čias Sokrata, Platóna, Aristotela, ale Grécko, do ktorého vstúpil, už nebolo tou krajinou, ktorú tak obdivoval, ale obyčajnou rímskou provinciou, z ktorej sa vytrácala sláva a život z čias vrcholu jej vzdelanosti, keď filozofia sa najviac približila kresťanskému chápaniu. Teraz tu vládol stoicizmus (viera v osud) a epikureizmus (svet je dielom náhody a pohodlie a pôžitkárstvo

Svätý Pavol podľa Holznera

životným cieľom človeka). Z nich len stoicizmus zaviedol do etiky pojem svedomia. Apoštol sa cítil dosť osamelý a opustený v tomto bezduchom svete „studeneho mramoru“. Preto poprosil svojich sprievodcov pri rozlúčke s nimi o odovzdanie odkazu, aby Silas a Timotej prišli za ním čo najskôr.

Pri spoznávaní aténskeho prostredia, okrem oltárov gréckym bohom, našiel aj oltár zasvätený neznámemu Bohu, čo v ňom vzbudilo istú nádej, že ho Aténčania pochopia. Preto vystúpil na Aeropágu pred zideným poslucháčstvom. V prvej časti vystúpenia nadviazal na všeobecne ľudský základ duše, ktorá je od prírody naklonená ku kresťanskej pravde. Pochválil ich túžbu po Bohu a jeho poznání. Druhou časťou už spôsobil rozruch u poslucháčov, keď im začal hovoriť o vykúpení ľudstva skrze smrť a slávne zmŕtvychvstanie Ježiša Krista, čo pokladali za nezmysel a ironicky mu naznačili, aby prišiel inokedy rozprávať o takej neskutočnej veci. Apoštol Pavla silne zronil neúspech svojho vystúpenia a svoju káznu obmedzil na menší okruh ľudí, ktorí ho pochopili a stali sa kresťanmi. V Aténach sa mu teda nepodarilo založiť väčšiu kresťanskú obec.

Po odchode z Atén sa sám vybral do ďalšieho veľkého gréckeho mesta Korintu a Timoteja poslal do Solúna na pomoc tamojšej obci, ktorá sa ocitla v ťažkostiach. Korint bol, na rozdiel od Atén, viac kozmopolitným mestom, bez úzkoprsnej nacionálnej pýchy, podobne ako sýrska Antiochia, ale bol aj známy svojou mravnou skazenosťou. Po neúspechu z Atén predsa sa tu začal cítiť lepšie. Hneď si našiel duchovne blízkych priateľov v osobe Akvilu, židovského obchodníka, výrobcu stanov a jeho ženy Prisky, ktorí mu poskytli byt i zamestnanie ako výrobcu stanov. Milo ho prekvapilo, že obidvaja boli už kresťanmi, pokrstení v Ríme, odtiaľ museli odísť v dôsledku protizidovského dekrétu cisára Klaudia. S nimi mohol viesť dialóg i pri práci, za tkáčskymi krosnami. Ďalším priateľom bol aj istý Justus, člen rímskej kolónie, ktorému patril veľký dom pri synagóge a pomocou ktorého sa Pavol dostal do styku so vzdelanými rímskymi kruhmi. Keď židovské ortodoxné kruhy zamedzili vstup Pavlovi do synagógy, Justus mu ponúkol svoj dom na zhromažďovanie cirkevnej obce.

Tu sa objavujú správy o počiatkoch slávenia bohoslužieb v nedeľu. Apoštol Pavol posielať listov, ktoré sa čítali pri bohoslužbách, chcel pevnejšie zomknúť kresťanské obce. Postupne do bohoslužieb bola vnášaná hudba (žalmy, chválospevy a duchovné piesne), za sprievodu vtedajších hudobných nástrojov. Po bohoslužbách slova si zasadlo zhromaždenie k hodom lásky, zvaných agapé, spojených s podávaním Eucharistie, už bez katechumenov. Pavol slávnostne predniesol slová o Poslednej večeri, ako ich prijal od Pána skrze materskú obec v Jeruzaleme. Na záver prijímali kúsky konsekrovaného chleba, napili sa z kalicha a zvyšky odnášali chorým. Obetnú hostinu ukončili radostným zvolaním Maranata! (Príď, Pane!).

Keď Silas a Timotej prišli s dobrými správami zo Solúna, Pavol bol veľmi šťastný. Keďže sa vyskytli aj určité problémy, rozhodol sa napísať im list, prvý v poradí a zároveň prvý dokument Nového zákona. Tento list odzrkadľuje „citové stavy a duševné rozpoloženie ľudí“, ktorí uvažujú o posledných veciach. V prvej časti listu vysvetľuje zmysel utrpenia s Kristom a v druhej časti listu sa zmieňuje o druhom príchode Krista (Parúzii) ako o plnom završení Božieho kráľovstva vo svete. Ľudia jeho doby, ako aj on sám, spočiatku verili, že sa to stane ešte za ich života. Avšak priznal, že parúzia je veľkým tajomstvom, o ktorom možno mať iba dohady. Preto zdôraznil, že kresťan má predovšetkým žiť podľa mravných ideálov Evanjelia, byť „v Kristovi“, žiť pre budúci život pri Pánovi vo večnosti.

O tri mesiace neskôr prišli do Korintu opäť správy o nových nedorozumeniach v Solúne. Našli sa ľudia, ktorí si vysvetľovali slová „Maranata“ (príď,

Pane) nie ako želanie, ale ako zaručenú zvesť a podľa toho sa správajú a začali zanedbávať prácu a plnenie každodenných úloh. Apoštol chcel v liste čeliť bludu o priblížení konca sveta, keď hovorí, že ešte nenastala taká situácia v dejinách ľudstva, ktorá by bola sprevádzaná veľkým odpadnutím veriacich a víťazstvom zla. Z druhého listu Solúnčanom vyplýva praktický záver, že kresťan sa má stále angažovať na vývoji a spravodlivom usporiadaní sveta, i keď nezábráni pôsobeniu zla.

Pôsobenie apoštola Pavla i jeho dvoch spoločníkov sa predĺžilo až na 18 mesiacov a korintská obec sľubne zapušťala korene. Do Korintu prichádzali vyslanci z iných obcí (napr. zo Solúne) na rozhovory s Pavlom, takže Korintania si viac začali uvedomovať zodpovednosť Pavla aj za iné cirkevne obce. Avšak ortodoxní židia si uvedomovali jeho nebezpečnosť a zosnovali útok na Pavla a chceli ho obviniť pred novým miestorziťiteľom Galiom, osobným priateľom cisára Klaudia, mužom stoického zmýšľania, že zavádza protizákonné náboženstvo. Ten spoznal ich úskočnosť a hneď zamietol ich obvinenia, ale sám nedospel až k prijatiu kresťanstva. Na príkaz cisára Nera spáchal samovraždu ako jeho brat Seneca.

Pavol napokon ukončil svoj pobyt v Grécku, naplnený vďačnosťou voči prokonzulovi Galiovi za jeho šľachetné správanie voči kresťanom a spolu so spoločníkmi Timotejom a Silasom odcestovali loďou do Efezu, sprevádzaní Akvilom a Priskou, ktorí sa tam tiež presťahovali kvôli lepšiemu životu. V Efeze mohol byť iba jeden týždeň, keďže loď plavala ďalej do Jeruzalema. Uskutočnil pre tamojších židov iba jednu kázeň s prísľubom, že sa sem ešte vráti a pokračoval do Jeruzalema. Tu ho čakalo smutné prijatie. Tamojší židokresťania nevedeli Pavlovi zabudnúť predošlé víťazstvo na koncile v záležitosti prijímania pohanokresťanov do Cirkvi. Ale srdečne ho prijali v Antiochii, odkiaľ bol vlastne vyslaný na druhú apoštolskú cestu. Tu sa stretol s Petrom a inými z vedenia obce.

TRETIA APOŠTOLSKÁ CESTA SV PAVLA

(4. časť) bola motivovaná snahou upevniť ducha veriacich v maloázijských obciach, ktoré založil a potom uskutočnil sľúbenú návštevu Efezu. Nešiel teda priamo do Efezu, ale cez pohorie Taurus do Derby, Lystry, Ikonía, Antiochie (maloázijskej) a ich dcérskych cirkví. Keďže Silasa prepustil Apoštolovi Petrovi, zbral so sebou mladého Tita. Kým bol v galatských obciach, protivníci zo strany židokresťanov sa stiahli a čakali, kým neodíde. Až nasledujúcej jari sa vydal na cestu do severogalatských obcí (Kybistru, Ankyru atď.), aby sa odtiaľ dal na cestu do Efezu, srdca provincie Ázie. Mesto Efez s chýrnou svätýňou bohyně Artemis (bohyňa plodnosti a materstva), stredisko kúzelníctva a mystérií Orientu, tiež umenia a obchodu, bolo tvrdým orieškom pre šíriteľov kresťanstva, kým sa v r. 431 po Kr. nestalo novým symbolom nadprirodzeného materstva Panny Márie pre ľudstvo vyhlásením dogmy o jej božskom materstve. Ona tu v Efeze, podľa tradície, dožívala svoj pozemský život pod operaterou sv. Jána Evanjelistu.

Okrem kultu bohyně Artemis v Efeze rokvital i kult cisára. Pavol mal skutočne veľkú odvahu, keď sa v tomto meste postavil proti obidvom kultom. Našiel tu pripravený príbytok v dome Akvilovcov a vhodné podmienky pre svoju činnosť. Od včasného rána do popoludnia pracoval na tkáčskych krosnách. Po skončení fyzickej práce sa začínala jeho katechéza, ktorá pozostávala z prijímania návštev z rôznych kútov sveta (z Macedónie, z Grécka, z Galácie), ktorí prinášali správy a prosili o rady. Večer obyčajne bolo vyučovanie katechumenov, vykonávanie bohoslužieb slova a aspoň v nedeľu slávnosť Eucharistie. Sám Pavol sa staral o hlavnú výuku a udeľovanie birmovania a vysviacku kňazov v synagógach. Po roztržkách so židmi hľadal nové spôsoby hlásania viery zavedením verejne prístupných

prednášok vo veľkých auditóriách. V jednom z piatich gymnázií Efezu, ktoré prenajal pre prednášky, prednášal o Kristovi širšiemu publiku.

Najprv musel usmerniť skupinu ľudí kresťanského zmýšľania, pochádzajúcich ešte z čias sv. Jána Krstiteľa, ktorí tu žili bez akejkoľvek súvislosti s Cirkvou apoštolov, najmä bez birmovania. Až keď im Pavol objasnil zmysel vkladania rúk pri sv. birmovaní, stali sa pravými kresťanmi. Pochopili, že prijatie Ducha Svätého v sviatosti birmovania je zavŕšením krstu, ako Turíce sú zavŕšením Veľkej noci. Keďže spoločenstvo veriacich sa značne rozrastalo i v okolí mesta, Pavol ustanovil domorodú spoločnosť presbyterov, ktorá by po jeho odchode tvorila novú duchovnú správu miestnych cirkví. Takto začal plniť funkciu presbytera na území blízko Efezu vznešený Grék Epafros z Kolos, ktorý neskôr bol aj spoluúčastníkom jeho zajatia v Ríme. On zoznámil Pavla s Fileonom, zámožným mešťanom z Kolos, ktorý mu poskytol svoj dom na bohoslužby. Tu Pavol vysvätil a ustanovil jeho priateľa Archipa do kňazského úradu v Kolosách. V Efeze najviac prijali evanjelium nižšie vrstvy ľudí, podobne ako v Korinte, keďže vo viere videli aj útechu pred ťažkou sociálnou nespravodlivosťou. Avšak Apoštol Pavol našiel si cestu aj k vyšším spoločenským vrstvám svojím čistým charakterom a úroveň prednášok. Spriatelil sa napr. s členmi provinčného snemu a riaditeľmi slávnostných hier, ale úzkostlivo dbal, aby u obyčajných ľudí nevzbudil podozrenie, že sa priveľmi priateľ s mocnými tohto sveta.

V tom čase Efez bol známy ako stredisko okultizmu a čiernej mágie, s mnohými liečiteľmi a podvodníkmi, ktorí klamali úbohých postihnutých ľudí, hemžiacich sa po uliciach mesta. Pavol všade nachádzal takýchto úbožiakov. Bolo mu ich ľúto, preto vyzývajúce meno Ježiš, uzdravoval ich. Získal chýr divotvorcu, takže jeho domáca Priska mala čo robiť, aby neprišla o posledné čiastky jeho odevu, ktoré žiadali poverčiví ľudia bez Pavlovoho vedomia. Ježišovo meno sa tak šírilo po uliciach Efezu veľkou rýchlosťou. Pod strhujúcim účinkom jeho kázni ľudia donášali tajné papyruses s kúzelnými výpoveďami a verejne ich pálili ako falošné.

Najväčšie duševné utrpenie mu spôsobili smutné zvesti z Korintu a z Galácie, a to práve v čase, keď sa cítil osamotený, bez Tita, Timoteja, Erasta, ktorých poslal do Macedónie a Grécka. Z Galácie prišli zvesti o podvratnej činnosti kazateľov z Jeruzalema, ktorí tvrdili, že Pavol nikdy nevidel Ježiša a nie je jeho opravdivým apoštolom. Preto vraj presadil, aby pohanokresťania nemuseli prijívať obriezku a Mojžišov zákon, aby sa im zapáčil. Pavol považoval takéto úzkoprsé chápanie kresťanstva za už prekonané na koncile v Jeruzaleme. Teraz pocítil, že také názory sa vkrádajú do mysli a srdca tých veriacich, ktorých on získal pre Krista. Išlo o to, či sa kresťanstvo stane formalistickým, rituálnym náboženstvom vonkajších úkonov, ako bol od ducha starozákonných prorokov vzdialený neskorý judaizmus a ešte neskorší islam, alebo či sa stane kresťanstvo univerzálnou, zjednocujúcou silou ľudstva. Apoštol ako veľký stratég zvolal svojich spolupracovníkov v Efeze a napísal Galat'anom list, v ktorom sa skvelo obhájil pred očierňovaním protivníkov. V liste vysvetlil podstatu kresťanskej slobody, ktorá je oslobodením od omylom podliehajúceho „jaL“ a je viazanosťou na Boha i pri získaní slobody, ktorú Kristus vydobyl. Na rozdiel od slobody stoikov, ktorá je viazanosťou na vlastné, zbožštené a omylom podliehajúce bytie, je poňatie kresťanskej slobody naozaj skutočné. Podľa Pavla je len ten naj-slobodnejší, kto je oslobodený od vlastného „ja“.

Ďalším problémom bola zlá správa o situácii v Korinte, ktorú doniesol Apolos po svojom návrate z toho mesta, kde bol istý čas po odchode Pavla z Korintu.

(Pokračovanie na 10. strane)

TEODOR KRÍŽKA

Odprevádzanie ZVONOV

Jeho Eminencii kardinálovi Jánovi Chryzostomovi Korcovi
k 90. narodeninám

A zvesovali zvony z katedrál.
Po koľký raz už odlievali delá...
Každým z tých zvonov sám som umieral,
priveľmi živý pre úzkosť, čo chcela
odrazu všetko, sen aj obyčaj...

Len budúcnosť múch
navštevuje lajná.

Odvahu mi vráť, aspoň požičaj
istotu krokom, štedrá, dobroprajná
erbovnosť viery! Prázdno vo veži,
tá neprítomnosť srdca v ľudskej hrudi
tak kričala by, na čom záleží!

Zvesujú zvony. Kdeže tu nájsť ľudí?

Vezú, ach, vezú zvony na pohreb
bez sprievodu a bez kňaza a vencov.
Umieram s nimi v básni do prosieb
s nádejou čoraz vrúcnejšou a väčšou.

S nádejou skláňam hlavu k poklone.
Zvesená hlava, telo k Bohu leží...
A búši srdce vo mne, vo zvone,

za všetko ticho
onemených veží.

Meno kardinála Jána Chryzostoma Korca neschádza a nezide z pamäti ani z úst nášho národa a Cirkvi. Osobitne je a bude frekvencované práve v tomto roku jeho významného životného jubilea. Jeho Eminencia sa dožíva 90. narodenín. Je to prirodzené, ide o mimoriadnu osobnosť v dejinách nášho národa.

V živote každého národa i celej ľudskej spoločnosti vystupujú z času na čas takéto výnimočné osobnosti, ktoré ďaleko presahujú úroveň svojich súčasníkov a stávajú sa odrazom, zrkadlom svojej doby a jej hovorcami. Ba viac - jej svedomím.

Doba, ktorá nastala na Slovensku po skončení druhej svetovej vojny, bola mimoriadna, a preto aj mimoriadne náročná na ľudské charaktery. Nie naši ľudia, ale predstavitelia mocností rozhodli v Jalte vo februári 1945 o rozdelení mocenských sfér. Po revolučnom vystúpení v Povstaní a následnom obnovení Česko-Slovenska sme sa ocitli v sovietskom pásme. Vo sfére komunistickej ideológie. Nepomohlo nám ani 62-percentné víťazstvo protikomunistických síl v prvých a posledných viac-menej slobodných voľbách na Slovensku. Aj tak na nás doľahla - najmä pri ústretovosti domácich boľševických politikov - ťarcha komunistickej totality. Začala sa v prvom rade útokom na náboženský život a na predstaviteľov Cirkvi, ďalej útokom na všetkých majetných ľudí od majiteľov fabrik a obchodov, až po drobných roľníkov.

Ak sa pozeráme na osobnosť kardinála Korca z tohto uhla, musíme si všimnúť, že jeho pôsobenie a postupné narastanie jeho vplyvu na vývoj udalostí v náboženskej sfére na Slovensku je pozoruhodné viacerými okolnosťami.

Po prvé, tajný biskup Ján Ch. Korec nevyšiel z roľníckeho prostredia, takého typického pre Slovensko, ale z prostredia robotníckeho, z kolónie bošanských koželužní. Toto predurčenie malo v ďalšom vývoji veľký význam, pretože na jednej strane mohol pôsobiť v robotníckom prostredí a prirodzene s ním splynúť, a na druhej strane jeho pôsobnosť ako tajného biskupa by sa nemohla naplno rozvinúť ani v prostredí vidieka, ani v malom meste, akým v tom čase bola zanedbávaná Nitra, ale iba vo veľkej priemyselnej aglomerácii, akú na Slovensku predstavovala vtedy jedine Bratislava.

Po druhé, bol vzdelaným jezuitom, ktorý počas štúdií filozofie hneď po vojne v Trnave a v Brne počúval prednášky významných pedagogických osobností tradičnej európskej vedy a kultúry, ktorým sa podarilo prežiť nacistický teror. Ako jeden z mála študentov uvedomil si potrebu štúdia marxistickej filozofie z aspektu tradičnej kresťanskej civilizácie. Výsledkom tohto počínania bola jeho licenciátska práca pod názvom Filozofické základy dialektického materializmu. Táto okolnosť je veľmi poučná a môžeme povedať, že aj aktuálna pre naše súčasné kresťanské intelektuálne prostredie všetkého druhu v dobe, ktorá prináša nové ohrozenia pre slobodný vývoj ľudskeho rodu a jeho duchovný rozvoj. Sme svedkami cieľavedomého a istými mocenskými centrami usmerňovaného útoku na tradičnú kresťanskú civilizáciu novou ideologickou indoktrináciou. Nahľadávajú sa tradičné základy ľudskeho myslenia, tradičná morálka a kultúra, aby sa v takto morálne rozloženom a odlúštenom sociálnom prostredí mohla implantovať nová protikresťanská ideológia.

Nie je náhoda, že vydavateľstvo Lúč, pri zrode ktorého stál biskup J.

Ch. Korec, pohotovo vydalo preklad knihy nemeckej sociologičky Gabriely Kuby: Globálna sexuálna revolúcia.

Po tretie, Korcova znalosť základov marxistickej doktríny mu umožňovala v ďalších rokoch, keď bolo treba suplovať nedostatok náboženskej literatúry, písať a vytvárať knižnicu viery v priamej konfrontácii s marxistickoleninskou materialistickou filozofiou a jej spoločenskými aplikáciami do každodenného života obyvateľstva československého štátu. Bolo to veľmi aktuálne najmä po obsadení Česko-Slovenska štátni Varšavskej zmluvy, v dobe tzv. normalizácie, keď indoktrinácia spoločnosti dosiahla svoje maximum.

mnohých obetavých a odvážnych tajných spolupracovníkov, ktorí texty prepisovali, rozmnožovali, distribuovali, až po rodiny veriacich, ktoré ich preberali a riadili sa nimi. Bola to veľká škola viery, odvahy, vytrvalosti ako aj vynaliezavosti tisícok ľudí.

Našťastie, v osemdesiatych rokoch brachiálna moc komunistického režimu v Česko-Slovensku už nebola schopná zvládnuť eróziu systému a okolité štáty, najmä nám blízke katolícke Poľsko, ignorovali tento ideologický tlak už veľmi chorľavého komunistického režimu. Okrem toho veľká pomoc pre Slovensko znamenala publikačná činnosť Ústavu sv. Cyrila a

mus na jednej strane a na druhej strane ohovárajú náš národ a prekrúcajú históriu, aby ponížili a upokorili národ a do prostredia zbaveného pamäti tak ľahšie presadzovali svoje ideologické zámery a sociálne experimenty. Z jeho pera vyšli také vzácne diela ako napr. Cirkev v dejinách Slovenska, tretie vydanie pod názvom Tisíc rokov Slovenska s cirkvou (Bratislava: Lúč, 2004, 800 s.), ďalej tri zväzky najznámejšieho diela Od barbarskej noci, preložené do mnohých jazykov a rad ďalších, ktoré suplovali zideologizovanú a odnárodnú historiografiu, nanucovanú našej mládeži vo všetkých typoch škôl až po školy vysoké.

ktorého nebolo dostatočne ponížujúceho zamestnania na rodnom Slovensku, sa 2. januára 1990 stal rektor seminára Cyrilometodskej bohosloveckej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Ale už 6. februára 1990 Svätý Otec Ján Pavol II. tohto rodáka z Bošian vymenoval za biskupa starobylej Nitrianskej diecézy. O rok nato 28. júna 1991 prijíma biskup Korec v Ríme insigne kardinála Rímskokatolíckej cirkvi.

Osobnosť J. Em. kardinála Korca aj po toľkých rokoch od pádu komunizmu a novej podoby sveta i našej krajiny ako samostatnej Slovenskej republiky sa teší veľkej pozornosti. Nielen pre nás, ktorých poznačil svojim duchovným odkazom, ale aj pre väčšinu slovenského obyvateľstva i príslušníkov iných národností doma i v zahraničí zostáva symbolom odporu proti násiliu, za zachovanie elementárnych ľudských práv a slobôd, ku ktorým patrí medzi prvými aj sloboda svedomia a náboženského vyznania.

Jubilejná úvaha nemôže ani len spomenúť všetky aktivity jeho veľmi aktívneho, mnohostranného a plodného života. Jeho životné pôsobenie, literárne dielo a verejné pôsobenie sú také rozsiahle, že musia byť predmetom rozsiahlych čiastkových a neskôr aj komplexných štúdií a vedeckých konferencií. Na to sú univerzity, predovšetkým nitrianska a ružomerská, od ktorých by sa to najviac očakávalo. Pre nás publicistov, ktorí sme tým alebo oným spôsobom späť s touto mimoriadnou osobnosťou našich pohnutých dejín druhej polovice 20. storočia a nástupu do tretieho milénia, zostáva skôr poukazovať na súvislosti jeho diela so súčasným dňom u nás i vo svete a s problémami ďalšieho vývoja ľudskeho myslenia a smerovania našej civilizácie.

Napriek dlhoročnému žaláru, prenasledovaniu a trvalému stresu v neistých životných okolnostiach dožíva sa Ján Ch. kardinál Korec úctyhodného veku s jasnou myslou a bystrým úsudkom, pozerajúc na nové výzvy, ktoré prináša Cirkvi a svetu tretie tisícročie. Vplyv tejto mimoriadnej osobnosti dávno presiahol hranice Slovenska. Tak ako pre Poliakov sa stal ich kardinál a od r. 1948 poľský primas Stefan Wyszyński najvyššou duchovnou a morálnou autoritou a pri stom výročí jeho narodenia ho nazvali „primasom tisícročia“, tak aj náš obdivuhodný Ján Chryzostom kardinál Korec sa teší všeobecnej úcte veriacich i neveriacich, lebo sa stal živou legendou a svedomím národa nielen v Katolíckej cirkvi na Slovensku, ale vo veľkej časti našej spoločnosti a v intelektuálnych kruhoch doma i v zahraničí. Mnohé zahraničné univerzity a intelektuálne centrá v Európe i v zámorí to potvrdili početnými vyznamenaniami a čestnými doktorátmi. Ani pri jeho deväťdesiatke naň nezabudli a 23. januára mu bude udelený čestný doktorát Univerzity v Liverpoole vo Veľkej Británii.

Sme radi, že môžeme byť svedkami tejto výnimočnej udalosti v našich kultúrnych dejinách a že môžeme J. Em. Jánovi Chryzostomovi kardinálovi Korcovi v mene všetkých vedome žijúcich ľudí Slovenskej republiky, ktorým jeho osobnosť učarovala, zaželať do ďalších rokov života dobré zdravie. Nech nám jeho nezlomná viera v Pána Boha zostáva pevnou a mocnou oporou, ako aj vzpruhou do neľahkého zápasu o zachovanie duchovných hodnôt a kresťanského ideového základu nášho národa ako aj zápasu o zachovanie slobody a dôstojnosti človeka v nových podmienkach ďalšieho smerovania ľudstva v treťom tisícročí.

EMIL VONTORČÍK

Svedomie našich čias

J. Em. kardinál Ján Chryzostom Korec sa dožíva 90 rokov

Veď pamätníci tej doby nemôžu zabudnúť, ako zápas o dušu človeka sa začínal už od jeho narodenia. Namiesto krstu bolo každé dieťa uvedené do socialistickej spoločnosti pracovníkom odboru pre občianske záležitosti. Potom nasledoval výchova v tzv. socialistickej škole, trvajúca po celý život. Štátny sobáš bol tiež súčasťou zápasu, rovnako ako každá životná udalosť, vrátane pohrebu. Tomu zodpovedala tzv. ideová výchova detí od škôlky cez systém základného a stredného školstva až po ústavy marxizmu-leninizmu na vysokých školách. Ani dospelí ľudia neboli ušetrení indoktrináciou. Na to bol vymyslený celoplošný systém ideovo-politického školenia pre všetkých zamestnancov. Perspektívni nestranní prechádzali sitom tzv. večerných univerzít marxizmu-leninizmu.

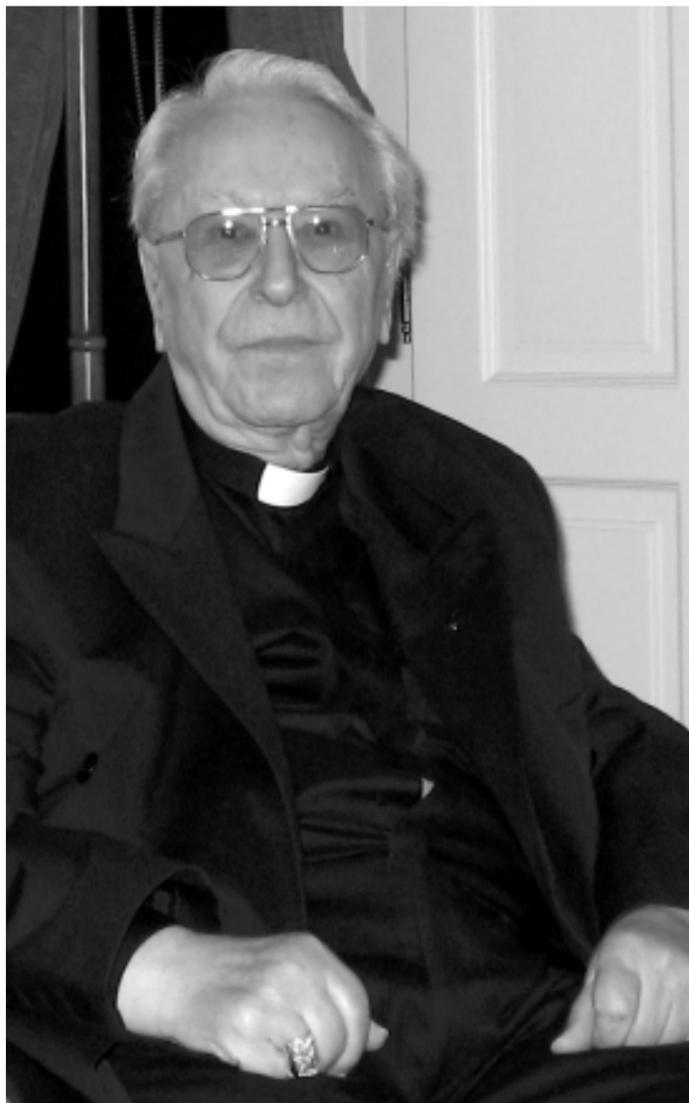
Proti tomuto všadeprítomnému ideologickému nátlaku bolo treba bojovať. Ale ako?

Kresťanskí duchovní vo svojich homiliách museli byť opatrní, lebo ak dlhodobo získavali svojimi kázňami pozornosť veriacich, najmä mládeže, štát im odobral súhlas pôsobiť v pastoračii a ďalšia fara sa vyprázdnila...

V tomto období v 70. a v 80. rokoch zohrala veľkú úlohu samizdatová literatúra, v ktorej vtedy už odtajnený biskup J. Ch. Korec zohral podstatnú úlohu.

Pre nás bežných ľudí je ťažko čo i len predstaviť si, akú nadľudskú prácu tento skromný robotník Kristov odvedol počas celého komunistického obdobia! Veď čo to dá práce napísať čo i len jednu publikáciu. A biskup Korec ich napísal na desiatky a ich počet presiahol stovku. Tak vznikla jeho knižnica viery. Objem práce vložený do takého rozsahu textov je sám osebe taký rozsiahly, že presahuje bežné ľudské predstavy.

Na jeho prácu nadväzovala práca

Metoda v Ríme alebo vydavateľstva Dobrá kniha v Kanade, čo je zvláštna a prekrásna kapitola spolupráce slovenských katolíkov doma i za hranicami nielen v publikačnej činnosti, ale najmä pri tajnej preprave tejto literatúry cez hranice viacerých štátov. Hoci dnes už máme svoje modlitebné knižky z nových vydání SSV, samizdatová a exilová literatúra stále zostáva na čestnom mieste a zasluhuje si úctu

Po štvrté, tak ako kardinál Wyszyński a pápež Ján Pavol II. svoje všeobecné poslanie cirkvi pevne ukotvovali vo vlastnom národe, tak to robil aj biskup J. Ch. Korec na Slovensku. Hlboké jezuitské filozofické a teologické vzdelanie a znalosť zámerov nepriateľov kresťanstva ho viedla k tomu, aby bránil vieru konkrétnych ľudí, príslušníkov svojho národa, ktorému je od daný po celý život. Nedal sa pomýliť tými, ktorí propagujú multikulturaliz-

V čase, keď komunistický svetový monolyt pukal nielen v Poľsku, ale aj v samom Sovietskom zväze, vytiahli naši súdruhovia a ich poslúšní služobníci staré protikatolícke inštrumenty v bratislavskej televízii v dňoch 13. - 16. marca 1989 v osklivom protináboženskom, a vzhľadom na väčšinové katolícke obyvateľstvo Slovenska, aj v protislovenskom filmovom seriáli pod názvom Kríž v osidlach moci. Aj v tomto prípade sa ukázalo, že náš neohrozený biskup nepôsobil iba od písacieho stola, ale rázne vystúpil proti tendenčnému prekrúcaniu dejín a proticirkevnejmu štvaniu písomne 27. apríla 1989. Pochopiteľne, nemal masmediálnu podporu komunistického režimu, ale jeho reakcia sa aj tak prostredníctvom už vtedy veľmi dobre fungujúcej tajnej informačnej siete rozšírila na celé Slovensko. Knižne vyšla v druhom vydaní pod názvom Kríž vo svetle pravdy (Bratislava: Lúč, 1991, 83 s.). Nelenila ani ŠtB, predvolali ho na vypočúvanie a pokúsili sa mu vlámať do bytu. Nebyť toho, že biskup Korec bol už vo svete známou osobnosťou, ako aj toho, že niektorí špičkoví funkcionári ŠtB už predvídali a usmerňovali budúci vývoj udalostí, bolo by to s ním dopadlo všelijako.

Tohto roku uplynú práve štvrté tisícročie od novembra 1989 i od pádu berlínskeho múra. Po takmer polstoročí neslobody mohli sme sa konečne nadýchnuť z plných pľúc a keď sme aj nemohli zmeniť beh udalostí celkom podľa nášho želania, mohli sme sa aspoň na námestiach našich miest dosyta vykričať.

Aj v živote nášho vzácneho jubilanta nastali radikálne a neočakávané zmeny. Z biskupa v montérkach, pre

Toto som ti hovoril, duša moja, keď som sa ponevierať svetom, i teraz, keď sa vraciam z diaľav. Si v týchto veršoch ty, stratená a znova nájdená, a som v nich ja, stratený a znova nájdený. Bud' pochválený, Milenec mojej duše!

I.

Motýľ, čo letel pred tebou, mal krídla dúhy. Nebol to obraz posledný, nebol to obraz prvý, za ktorým bežala si omámená. V kolobehu farbistých svetiel zblúdila si od rodného brehu, po moriach cudzích snová loď ťa unášala, zbavená odedze a šperkov, nepokojná, tam si stála na horizonte snov a vlny zmyli tvoje stopy. Čo zostalo, už malo život prázdny, neistotný.

Motýľ, čo letel pred tebou, mal krídla dúhy, vetrom sa rozvíjali pestré tanečníkov stuhu, v ich kole vírila si do úmoru, všetky sily si v takte premárnili, veniec ruky neuvili a vlasy rozkuštréné cudzia ruka pohladila, do lona si si hniezdo nepokojia uložila. Stratil sa kdesi obraz milostivý, prvý.

Motýľ, čo letel pred tebou, mal krídla dúhy.

II.

Na žertvovisku temnôt stala si sa darom obetným. Žrec nepokojia oheň na oltári zapálil a dym, čo stúpala vozvysok, udúšal tvoje márne túženia, udúšal tvoje skaličené sny i zbytky vedomia o inom raji prostred jasných slnk a vzbĺkajúcich hviezd, na ktorý pozabudla si, keď v tvojom vnútri začal hrieť krt vášne pochmuárnej, hľušinu zo dna bytia vytlačať. V jej zdulisku sa postrácalo, čo sa dalo milovať!

Na žertvovisku temnôt stala si sa darom obetným, obeťou svojich chcení mátožných, pribitá klímami k nim, prikutá putom neznosným, nestihla si si ujasniť ich ľúty výzor, nevraživú tvár. A tak si chcela žiť, a tak si chcela prsto so slnkom a hviezdami sa hrať! Oh, beda, dala si sa žrecom nepokojia oklamať! Hľad', z tvojich túžob ostal po požari iba čpavý dym.

Na žertvovisku temnôt stala si sa darom obetným

III.

Tvoj Milý s trpkým smútkom v oku sklonil hlavu, keď znovu odišla si spupne, bez pozdravu, bez slova nehy, bez záblesku vďaka dákej, zlákaná vidinami cesty krivolakej. Ty, vyvolená Jeho lásky, zradila si, nechala si sa po skalách a trňoch vláčiť! To bola tvojich vášní taká krutá sila, že ani slza Milého ťa nevzrušila?

Tvoj Milý s trpkým smútkom v oku sklonil hlavu. často si odchádzala takto bez pozdravu a vracala sa zúbožená, dotrhaná, na srdci pustom, prázdnom mokvajúca rana! Veď povedz, či ťa vyhnal kedy, rany tvoje nezhojil, neutišil ľúte nepokoje? Tak prečo znovu vzdaluješ sa bez pozdravu?

Tvoj Milý s trpkým smútkom v oku sklonil hlavu.

IV.

Máš pre mňa kúsok miesta? opýtal sa Pútnik. Z ďalekých krajov ide, sponad jazier mútnych, v batochu nesie všetky divy strateného sveta, prst' raja, rúcho nevinnosti, ktorým zaodetá sa ľudskosť pýšila, kým slizká slina Hada ju nezmenila v prach. Odvtedy úporčivo hľadáš stratený šperk, čo vykľzol ti razom z ruky. Hľad', medzi lístím rašiacim sa tratia puky!

Máš pre mňa kúsok miesta? opýtal sa Pútnik. Priniesol svetlo ukryté a v krajoch smutných chcel začať pochodeň, no poryv vetra zaháša plamienok a stuhou prepásané bedrá sa uvoľňujú z odedze. Kde láska tvoja stála, keď dočiahol ju prívál mračien znenadála? Už nezaznie tón iný z tvojej smutnej lutny?

Máš pre mňa kúsok miesta? opýtal sa Pútnik.

V.

Mala si túžby nejaké? Tak prečo mlčíš úporčivo? Severák zmietol všetko, prelístoval tvojou knihou a prvá stránka bola beznádejne prázdna, pustá. Na strome tvojho žitia zimomrivé holoplúšťa žalostne čipčí v trňoch mrazivého rána. Tu kdesi stratila sa nádej nikdy dobre nepoznaná, za hmlistým kopcom vidín, v nepriezračnej rieke, klamná jak ligotavý gombík na mentieke.

Mala si túžby nejaké? Tak prečo mlčíš úporčivo? Zhod' prítaže a znovu listuj svojou knihou. Život ti vpísal do nej mnohé riadky prisne, múdrosti bláznivé i sväté! Možno razom blysne v ich černej myšlienka, čo opojí ťa, strhne, vznieti, rozloží krídla farbisté jak motýľ na okvetí, a ty, čo umrela si, znovu budeš piesňou živou!

Mala si túžby nejaké? Tak prečo mlčíš úporčivo?

VI.

Vari ťa stále bavia tieto tvoje drobné zrady? Či tvoje srdce spriečne už si s nimi neporadí? Ostanú v tebe navždy vryté šľaky minulosti? Neprejdeš ponad temnom bytia posledný už mostík? Načieraš vodu mutnú zo dna zabudnutia studne, črpkáš ju na seba i na myšlienky svoje bludné.

ONDREJ METOD LUCKÝ

Hovory s dušou

Oh, ved' si sa už vodou čistou zrána umývala, keď Milého si v srdci, nie tak dávno, uvítala!

Vari ťa stále bavia tieto tvoje drobné zrady, tie odbočenia z priamej cesty, i ten pocel kradmý na pery minulosti, zatláčanej, ale ešte stajenej kdesi na dne srdca ako zmory veštec? Spomínaš? Ešte nedávno kraj priepasti si stála, hlbina zradná, dusná pod nohou ti vajatala! Ani len peklo, ktorým prešla si ťa neodradí?

Vari ťa stále bavia tieto tvoje drobné zrady?

VII.

Na zhorenisku žitia ti vyrástol živý kvet! Stačilo iba jeho drobný púčik nezriet' a nevedomky mohla si ho kruto zašliapnúť! Či taká splanená a prázdna bola tvoja hruď, že bytie krásy navôkol si nevímala už? Či natoľko ťa pohltila chladná, mŕtva púšť, že stratila si v mraznom prítmi zbytok nádeje? Popolom ľahko všetko, všetko také márne je!

Na zhorenisku žitia vyrástol ti živý kvet, z dna tvojho bytia vyrástol a stihol rozprestriet lupienky neuduživé napriek temnej húl'ave, čo zaplavila tvoje vnútro siré, bútlavé. V popoloch vychladnutých pustil živé korene a čaká - márne vari? - čaká skoré briedenie. Ako si mohla jeho drobný púčik nevidieť?

Na zhorenisku žitia vyrástol ti živý kvet!

VIII.

Tam pod križom si predsa s Jeho Matkou stála! Nie, neklam, že si Jeho blízkosť nezbadala, že myseľ tvoja zašla k čiare iných brehov, kde čakala si na jas lúča slnečného, čo naplnil by vnútro smútkom zmeravené, dal pocit tepla, zahnal mátoživé tiene, do ktorých si sa neúprosne zabárala - nie, neklam, že si Jeho svetlo nezbadala!

Tam pod križom si predsa s Jeho Matkou stála a ruka tvoja drevo križa pohľadala! Pridrahé sa ti zdalo? Uhnúť si sa chcela a tvoja myseľ, bážňou krutou rozochvelá, po mäkkosti a tichu zrazu zatúžila? To bola tvojho rozhodnutia temná chvíľa? Nie, neklam, že si Jeho svetlo nezbadala!

Tam pod križom si predsa s Jeho Matkou stála!

IX.

Šepká ti Milý: Dlho si mi unikala! To mojej lásky vrúcnnej si sa azda bála? Chcel som ťa zaviesť do paláca svojho ticha, chcel som ťa počuť roztlúčenú nehou vzdychať, chcel som ti dopriať prežiť divotorné rána, posiedky nežnosti... a túžby panoráma by lásku našu svetlom dúhy prekrížila. Lež odišla si, ruka veniec nedovila!

Šepká ti Milý: Dlho si mi unikala! S kým si sa na útekoch svojich stretávala? Zasytil hlad tvoj, túžby tvoje splnil vari? O čože obohatili ťa jeho dary? Na rohoch ulíc sedala si s žehrou viny, žobračka, prosiaca o nehy otrusiny! Oh, láska tvoja bola malá! Taká malá!

Šepká ti Milý: Dlho si mi unikala!

X.

Na jazvách tvojich ešte vidnie čerstvej krvi kropaj, preto sa stíš s srdcu zranenému ticha dopraj! Zas odtúlala si sa od rodného svojho brehu, hoci si prisahala, že už nikdy neodbehnú myšlienky tvoje z kráčov Milencovej lásky vernej -

Ťaď, znovu mátožila si sa v púšti nedozernej, trnisté kriaky dodriapali oblek tvoj i telo, mĺkvota rozťahla sa, kam len oko dovidelo.

Na jazvách tvojich ešte vidnie čerstvej krvi kropaj. Tvoj Milý zakrádal sa za tebou a šepkal: Počkaj, nestrať sa navždy v džungliach, z ktorých niet už východiska! Chcela si zostať v Mojich očiach neskonale čistá -

tak prečo utekáš a prečo unikáš mi stále? Chcela si vrúcnne milovať, žiť v láske dokonalej... tak utíš sa a srdcu blúdiacemu pokoj dopraj!

Na jazvách tvojich ešte vidnie čerstvej krvi kropaj.

XI.

Kým ešte nevieš nič o trpkjej chuti umierania, hľadať len veci živé, nedbaj, že ťa hania, že nútia dýchať zvädlú vôňu snov a dymy spálených ideálov. Lampy svetia, potras nimi, či olej majú, panna múdra! Idú chorovody, tancuješ pred archou a veríš, že sa nepoškodí lupienok ruže, ktorou mávaš nad vodami v ústrety Tomu, kto sa blíži k tebe nepoznaný.

Kým ešte nevieš nič o trpkjej chuti umierania, raduj sa. Nebo zapálila zora za svtania a Ten, kto v mračne kráčal, vchádza jasný do komnát vyzdobených. Tuho vonia jazmín na tvojom čele. Pieseň ešte dospievajúca nie je, vždy ešte pribúdajú nové slohy, nové deje - nezmlkni, hoci slová živé hlboko ťa rania,

kým ešte nevieš nič o trpkjej chuti umierania.

XII.

O čom sníváš?, pýta sa ťa Milý s nepokojom. Tvoj zrak je unikavý, uhýbaš a v srdci tvojom s obavou znova pasuješ sa, rozochvená celá - či Jeho láska majetnícka sa ti zneviedla? či Jeho bezvýhradná oddanosť ti azda vadí? Oh, zrak tvoj zastrel sa a nikomu nič neprezradí, odznova si sa zakuterala v svojej clivej skrýši, odznova v svojom vnútri vzdor sa dvíha pyšný.

O čom sníváš?, pýta sa ťa Milý s nepokojom, veď boj o mrvu svetla v tebe je aj Jeho bojom, chcel by ťa uzrieť víťaznú a pevnú voči svetu, chcel by ťa vidieť, milovanú, svetlom zaodetú - len preto chce ťa bezvýhradne vlastniť! Nechápeš to? Tak vráť sa, zapáľ zнова Jeho lásku v srdci svojom!

O čom sníváš?, pýta sa ťa Milý s nepokojom.

XIII.

Vraviš si: Roky blúdenia už nikto nevráti, nespojí život v polovici kruto pretať, tvár moja ostane už navždy zjazvená a srdce vktuté do tvrdého kremeňa! Vraviš si: Načo sú mi tieto sihote,

stratené v šerom, chladnom hviezdnom ligote, stratené v nekonečných prázdnych priestoroch, značené šlakmi strašidelných netvorov?

Vraviš si: Roky blúdenia už nikto nevráti! A zrazu čuješ, ako vnútri tiško spieva ti tajomné žriedlo, v hĺbkach vnútra sčerené, už dávno zabudnuté, dávno stratené a čuješ jeho šum, jak prediera sa von cez návaly a sklbeniská tiem, a napokon vyráza na povrch, na tvojho žitia úvrati!

Vraviš si: Roky blúdenia už nikto nevráti!

XIV.

Maj vrátka svojho vnútra obozretne privreť a nevet' vtáčnikovi temnôt rovno do siete, nedaj sa opantávať clivou dávnou spomienkou, na búrky prešle tvojím žitím zabudni a slov, čo rania minulosťou, bedlivo sa povždy chráň. Na Milencovu tichú pieseň myslieť neprestaň - veď On ti rany tvoje dávne s láskou obviazal a, chorej, pri záhlaví lôžka vytrvalo stál.

Maj vrátka svojho vnútra obozretne privreť, nedovoľ, aby pokoj tvojho bytia uletel, temnotám minulosti chmúrnej návrat nepovoľ, nech nezlomí sa tvojej krehkej lásky kvetný stvol - a čakaj, čakaj verne dokým tiško nezaznie na vrátkach tvojho vnútra Milencovo klopanie. Tú pieseň zabudnutú znovu spolu nájdete!

Maj vrátka svojho vnútra obozretne privreť.

XV.

Za noci hviezdnej prišiel k tebe Milý, i sklonila si k zemi zrak svoj prevínily. Nič nevyčítal, iba stál a hľadel smutne. Chcela si ukryť pred Ním oči mútne, plamene pokorenia zžierali ti vnútornosti, chcela si zatať päsť v márnej zlosti, uvoľniť priedoch rozvíchreným citom, chcela si trhnuť hlavou vzdorovito.

Za noci hviezdnej prišiel k tebe Milý, stál v zádume a v tebe nebolo už síly, razom sa rozletela zloba chladná, vzlykajúc žialne, k nohám si Mu padla, na hrudi si Mu rúcho prudko rozhalila, do Rany Krvou mokvajúcej bozkami sa vpila - a vtedy srdcia dve sa znovu k sebe pochýlili.

Za noci hviezdnej prišiel k tebe Milý.

XVI.

Už stíchli v tvojom vnútri rachotivé surmity a cítiš polahobu, ticho, nové úsvity, do ktorých vchádzaš snovým svetlom odená. Na krosná žitia vyťahuješ nite z pradena, ktoré ti potajomky Milenec tvoj napriadol, kým teba zmáhal nežičlivý, dusný svetoból. Či veríš, už, že tvoje túžby zamerali sa na to, čo nehou naplňuje zem a nebesia?

Už stíchli v tvojom vnútri rachotivé surmity. Slobodná vyšla si zo svojej tesnej ulity, široký obzor lásky pred tebou sa otvára - a iba kdesi v kútke srdca bázeň dohára, a iba kdesi na dne vnútra bázeň zmára ťa, či naozaj už zaznie ranný pípot vtácaťa, či dokopy dáš ešte sen svoj dávno rozbitý!

Už stíchli v tvojom vnútri rachotivé surmity!

XVII.

Milý ťa odel šatom hviezd a mesačného svitu a ty sa hanbiš vyjaviť Mu svoju túžbu skrytú? bojiš sa vyžadovať Jeho lásku nástojčivo? Si stále omámená skutočnosťou novou, živou a odvyknutou dávnou, ukryjomky načúvaš Mu, či Jeho tón je žičlivý, sleduješ vražbu každú a bážňou chveješ sa, keď zvýši hlas a upomnie ťa, svojhlavé, ustráchané, zimomrivé, clivé dieťa.

Milý ťa odel šatom hviezd a mesačného svitu. Ukrývaš pred Ním,

zatajiť chceš svoju lásku hmlistú, minulosť stále ťaží osamelé vnútro tvoje, spomienka na prehrané zápasy a ľúte boje, ti nedovoľí pozrieť do očí Mu rovno, spriama - oh, načo, načo celá táto márna melodráma? Veď odpustiť ti, prijal tvojú lásku nerozvitú!

Milý ťa odel šatom hviezd a mesačného svitu.

XVIII.

Peklom si prešla, čiahi teraz smelo po nebi, zahataj podvedomé temné sily, ktoré by

vrhnúť ťa chceli do riavy rokov minulých.
Prešla si peklom odchodov a zablúdení v nich -
pamätáš? - zabudla si ako chuť dávny sen,
kde bolesť neboli a rana nerani a Ten,
kto víchre tíš, ticha závoj v tebe prestiera -
oh, zabudnutý sen, oh, clivá božia nádhra!

Peklom si prešla, čiahi teraz smelo po nebi.
Na tejto strane žitia smieš už vrelé velebit'
Milého, zakutraná v lásky Jeho páperí
a smieš už prijať Jeho pocel vrúcny na pery
doteraz mrazivé a mŕtve ako osuhel.
Už veríš, že tvoj Milý verne po boku ti šiel
a rozduchával oheň pohasínajúcej pahreby?

Peklom si prešla, čiahi teraz smelo po nebi.

XIX.

Tu je tá čierť až tmy a svetla, života a smrti!
Bojíš sa, uzdravená, že sa môže razom zrútiť
murivo tvojej lásky krehkej, ešte nerozvitej?
Odváž sa! S temnom zápolia tu, pozri, farby sýte,
so šerom chladným pasuje sa prísvit tepla clivý -
a tam, na druhej strane, čaká na tvoj príchod Milý,

túžobne čaká! Ach, či nenájde sa v tebe sila,
aby si, hoci s bázňou, čiaru temna prekročila?

Tu je tá čierť až tmy a svetla, života a smrti!
Či nebadáš, že prešla si už predelom tým krutým,
že za tebou už mizne beznádej a prikre brehy,
po ktorých si sa potácala s vnútrom zimou skrehlým?
Či nebadáš, že pred tebou je ničím nezastretá
a ničím neskalená, milostivá sféra svetla?
Tvoj Milý čaká, už len do náručia sa mu skrútiť!

Tu je tá čierť až tmy a svetla, života a smrti!

XX.

Tvoj Milý vzal ťa do terémov svojej lásky.
Otváraš oči úžasom a na otázky,
ktoré si kladie tvoje srdce rozochvené,
či Jeho si to, stajeného, denne denne
v zákrutách žitia, v chvíľach tvrdze stretávala
na cestách zaprášených, v šľakoch hmlistých dialôch,
kde váľala sa dusná vlna mrákov vzdutá -
nevieš si odpovedať, jasom zasiahnutá.

Tvoj Milý vzal ťa do terémov svojej lásky.

Chlíš sa mlkvo na farbistých platniach dlážky,
za brudné šaty hanbiš sa, za nohy bosé,
zmazané blatom, za spomienky neúprosne -
a zrazu zbadáš Jeho dlane k tebe napriamené
a zrazu cítiš, že ťa dviha z chladnej zeme
a vinie k sebe, vyhladzuje tiesni vrásky.

Tvoj Milý vzal ťa do terémov svojej lásky.

XXI.

Pod', prejdeme sa pri mesačnom svite,
vraví ti Milenec, a ty sa náhliš nezakryte,
nedbáš na zraky ľudí usadených na priedomí,
posudzujúcich tvoju lásku. Vo svedomí
si istá ako večné svetlo v chráme, nezabolí
ťa slovo uštipačné, prejde, ako vietor v poli,
zanikne v stromoradi. Milý volá! Silueta
Jeho sa črtá tam, kde lampy ulíc nedosvetia.

Pod', prejdeme sa pri mesačnom svite,
vraví ti Milenec, pomedzi ruže nerozvité,
láskami šelestiacich vetvovím a pípota vtáci
lahučkým krokom nevzbudený zo sna, neznačí,
kadiaľ sa cesta naša brala. Celkom sami
budeme sprádzať piesne lásky nad kvetami,
čo driemu v šere, striebrom noci spité.

Pod', prejdeme sa pri mesačnom svite!

XXII.

Po svojom boku posadil ťa Milý v sieni hodovnej.
Cítiš sa nesvoja a nehodná tej lásky pozornej,
silíš sa nevidieť, že všetci vókol hľadia na teba
skúmavým zrakom, kto si, odkiaľ ideš, nevedia.
Za šaty svoje obraté a ošúchané hanbiš sa.
Či takto býva na svoj sobáš vystrojená nevesta?
a zrazu cítiš rozochvená: Milý za ruku ťa vzal!
I spadla z teba tiešeň, dotyk siré srdce rozohrial!

Po svojom boku posadil ťa Milý v sieni hodovnej,
už necítiš sa cudzia, vyhostená, zabudnutá v nej,
pozeráš smelo navôkol a badáš, že sú žičliví
tí, ktorých si sa bála,
tešia sa z chvíľ tvojich šťastlivých
a ty sa tešíš s nimi, šepkáš slová nehy bez zábran,
keď Milý do dlane ti vtláča lásky svojej drahokam -
rozdávaš svoje šťastie v piesni oslavnej a pokornej.

Po svojom boku posadil ťa Milý v sieni hodovnej.

XXIII.

Kade si v daždi jarnom blúdievala
tak bez ochrany? Kvapkám vodným si sa smiala,
jak stekali ti tvárou s'aby slzy kajúcnosti,
dlaň k oblakom si vystierala gestom prostým,
vhladená do seba a do vesmíru. Snívala si
ako ti Milencov dych načechráva vlasy,
ako ti balzám Jeho lásky splyva dolu telom.
Tak kráčala si biela, roztlúžená, pred anjelom.

Kade si v daždi jarnom blúdievala?
O tvojich pútiach nevie nik a z toho mála,
čo zradila si, dáždík drobný pieseň spriadal,
v korunách stromov vyspieval a márne hádal,
ktorému anjelovi harfa vypadla a znela
zmieravým echom medzi vrchmi. Rozochvela
sa priepasť zeme, v ktorej pieseň dohárala.

Kade si v daždi jarnom blúdievala.

XXIV.

Umyla si sa zrána v žriedle čistej vody
a čakáš, kým sa opar hmlistý porozchodí.
Pozeráš do zrkadla vód a vidíš biele čelo,
nad ktorým vtáča spev svoj rozprestrela
a vidíš červeň úst, ktoré sa dotkli Krvi.
Tvoj Milý nespál celú noc a prišiel prvý,
aby ťa vzbudil jemným dotykom a Jeho pery
ešte sa bozkom rannej rosy zľahka chveli.

Umyla si sa zrána v žriedle čistej vody
a teraz vidíš stúpať slnko, deň sa rodí,
a v tvojich očiach Milý uzrel odraz svetla,
usmial sa, v Jeho zraku s láskou si sa stretla.
Naplnáš džbánok s vinom, chutná šľavou zeme,
píjete razom, smädné ústa k sebe prichýlené,
skrižená rahná kolísavých morských lodí.

Umyla si sa zrána v žriedle čistej vody.

XXV.

Ukrytá v listí hľadíš čihavo, či Milý zjavi sa.
Nad tebou zeleň stromov klenie sa, i modré nebesia
o požiar lúčov slnečných, a líka kvietím zakvitlá,
zaliata dúhy farbami, nádhrou nežnou zdraví ťa.

Ty, ihrou zaujatá, ledva vnímaš jasot prírody,
no nevšímavosť svoju, zdanlivú len, ihneď odhodíš,
keď Milý zarást rozhrnie a kvetinám sa privraví -
a potom s tvárou usmievanou skrýšiu tvoju objaví.

Ukrytá v listí hľadíš čihavo, či Milý zjavi sa.
Vo vnútri presne cítiš, kde sa končí hrania hranica,
kde s hraním treba pretať už a na kolená pokľaknúť
a s tvárou vážnou vyrieť:

Milujem! Ach, preplnená hrud'
tak ťažko príval nehy zdržuje! I slasťou zmorená,
upokojená kladieš hlavu Milencovi do lona.
Nad vami zeleň stromov klenie sa, i modré nebesia.

Ukrytá v listí hľadíš čihavo, či Milý zjavi sa.

XXVI.

Šťastím sa zalykáš, keď naklonil sa k tebe Milenec.
Tu v chráme srdca, prežiaranom blikotanim sviec,
tu v chráme srdca, preteplnom blikotanim ohniska,
kam skryla si sa na úteku z prehraného bojiska,
kam pritiahli ťa, nevidomí, Jeho lásky plamene.
Tu v chráme srdca otvorili sa ti oči skalené
a videla si užasnú Jeho slávy svätôžiar
a videla si usmievať sa tvojej bázni jeho Tvár.

Šťastím sa zalykáš, keď naklonil sa k tebe Milenec
a dlaňou roztrasenou neveriacky čiahaš na veniec,
ktorý ti Jeho ruky zapletajú s láskou do vlasov.
A z hrude sa ti derie nezadržateľný príval slov,
slov vďačnosti a chvály,

piesne, ktoré spievaš vzrušená
tlkotom k sebe nachýlených srdc. Si láskou ranená,
pohybom prudkým plášť svoj zaprášený
strhávaš si z pliec.

Šťastím sa zalykáš, keď naklonil sa k tebe Milenec.

XXVII.

Už znovu spievaš, znovu znejú tvojej lásky piesne.
Odišli, stratili sa, zmizli chvíle bezútešné,
prestala si už brkať v klietke temnot uväznená,
kutrať sa v žitia splodínach, cítiť sa menejcenná,
a svojou vlastnou vinou ohrdnutá, odvrhnutá.
Si slobodná, z rúk tvojich opadali kruté putá,
si slobodná a prechvieva ťa vôňa večna znovu,
zdvihla si nádej pochovanú z minulosti rovu.

Už znovu spievaš, znovu znejú tvojej lásky piesne,
stíšeným hlasom spievaš,

nechceš rušiť sféry hviezdne,
si schúlená pri nohách Toho, ktorý miluje ťa,
šepkáš mu slová túžby, zrána víješ venček z kvietia,
večerom v náručí sa Mu vinieš blahom ukojená,
opakuješ si vytrvalo Jeho božské mená,
stíšeným hlasom snováš chlácholivé verše nežné!

Už znovu spievaš, znovu znejú tvojej lásky piesne.

XXVIII.

Rúcho si pred Ním odhodila, stojiš nahá.
Sto párov očí po nahote tvojej smädno čiaha,
chlíš sa do seba a nevieš si dať rady
a kaderou vetrom rozviatou, kým oko hľadí
na Tvár za závoji večna, nehybnú a mocnú.
Tak túžiš si poznať premenlivú chvíľu nočnú,
vznešený plameň chladných hviezd a vôňu ticha,
altánok, v ktorom ruka Milencova hlavu tvoju dviha!

Rúcho si pred Ním odhodila, stojiš nahá,
už nebadáš, že oko cudzie po nahote tvojej čiaha.
Srdce ti prekypelo, načo hľadať iné zväzky?
S Milencom vchádzaš predsa do sútesky,
kde oheň neničí, kde vášne naplňujú slasťou,
kde vsávaš mier a šťastie cievou každou.
Vzdávaš sa svojej slobody a svojho práva!

Rúcho si pred Ním odhodila, stojiš nahá.

XXIX.

Vzrušená láskou šepceš Milencovi: Milujem ťa!
Do súcna tvojho vbáram sa a v ústrety mi svetia
láskavé oči Tvoje, lahodné a chápané.
Prijímam s triaškou,

s chvením Tvoje pohladenia vrúčne,
do náručia ti klesám mlkvo, pozbavená vlády,
vzdávam sa slobodne a celistvo a bez výhrady,
na perách zhorúčených Tvoje nežne bozký cítim.
Ach, Tvojej nežnosti sa nikdy, nikdy nenasýtím!

Vzrušená láskou šepceš Milencovi: Milujem ťa!
K nohám Tvojím kladieš rozvoňané kytky kvietia,
pretekajúcu čašu srdca do dlani Ti vkladám -
hlbiny lásky Tvojej nikdy, nikdy neprebádam!
V náručí Tvojom je ticho a všetku prebolelo,
v náručí Tvojom nežne prítúlená hľadím smelo
na kolot hviezd a blesky slnka, čo vo večnosti svetia.
Vzrušená láskou šepceš Milencovi: Milujem ťa!

Výrez z výtvarného diela Stana Dusíka

*Studia scientifica
Facultatis pedagogicae
Universitatis Catholicae
in Ružomberok,
1/2012, roč. XI., str. 241,
Verbum, Ružomberok*

Je potešujúce, keď sa na knižnom trhu objaví kniha, ktorej príspevky sa venujú problémom vyučovania talianskeho jazyka a pôsobeniu talianskej kultúry v Strednej Európe, ako tomu bolo na Medzinárodnej konferencii, ktorú usporiadala Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku 8. - 10. novembra 2011. Celkove ide o 17 príspevkov, ktorých autormi sú 5 Slováci, 9 Taliani, 2 Poliaci a jedna Maďarka. Príspevky odznali v taliančine, no riaditeľ Ústavu talianskeho jazyka a kultúry PdFKU v Ružomberku Mgr. Dušan Kováč - Petrovský ich predstavuje po slovensky a tak ich robí blízkymi všetkým záujemcom. Vedeckým garantom konferencie bol medzinárodne uznávaný odborník Dr. Dr.h.c. Katerin Katerinov z Peruge v Taliansku.

Úvodný a vedúci referát pripravil a predniesol profesor Katerinov na tému: „Vyučovanie talianskeho jazyka a kultúry v digitálnej ére a v ére globalizácie“, ktorý bol podnetom pre prácu konferencie a početné diskusie. Profesor Katerinov je zástancom všetkých technických vymožeností pri vyučovaní cudzích jazykov, je proti dreniu gramatiky, treba ju však rešpektovať, lebo je normou jazyka, ktorá však pripúšťa aj výnimky. Poukázal na rôzne možnosti vyjadrenia istoty, možnosti, pravdepodobnosti i želania v taliančine, čo spôsobuje ťažkosti aj dobrým študentom. V škole i v jazykových kurzoch si žiaci osvojujú štandardnú normu jazyka, pričom ústnemu prejavu sa venujú asi dve tretiny a písomnému jedna tretina vyučovacieho času. Na základe vlastných vyučovacích skú-

seností uvádza pozorovania pri osvojení si taliančiny študentmi rôznych národností. Z uvedených údajov o chybách, ktorých sa dopustilo 100 študentov šiestich národností, slovenskí študenti sú na treťom mieste, na prvom sú nemeckí a najslabšie výsledky mali španielski študenti. Škoda, že neuviedol presnejšie údaje o slovenských študentoch.

Osvojovanie si cudzieho jazyka je individuálny permanentný proces a keď sa Dr. Katerinova na konferencii v Novosibirsku pýtali, aký je jeho recept na vyučovanie jazykov v týchto spoločenských a technických pomeroch po 25 ročnom profesorskom pôsobení, kedy jeho vyučovaním prešlo 35 000 poslucháčov a 28 000 učiteľov taliančiny, nedal jednoznačnú priamu odpoveď.

Terajšia mládež je mládežou TV, počítačov, mobilov, notebookov a tak ručné písanie akoby sa celkom strácalo a tak aj osvojovanie si cudzieho jazyka sa deje akosi samovoľne, lebo mnohí mladí hovoria dobre po anglicky.

Zaujatosť a zanietenosť profesora Katerinova za vyučovanie taliančiny a sprostredkovanie talianskeho kultúrneho vplyvu vo svete je neodmerna a nedoceneniteľná a tak k prívlaskom „homo historicus, philosophicus, technologicus, gramaticus“, ktoré mu dali študenti, bolo by treba ešte dodať „sympaticus“.

Príspevok talianskeho profesora Mattea Vergu z Gymnázia na ulici Ladislava Sáru v Bratislave je dôležitý

pre poznanie rôznych spôsobov výučby taliančiny u nás, ale aj tým, že uvádza údaje rôznych výskumov záujmu o taliančinu. Uvedené gymnázium je jediné dvojjazyčné slovensko-talianske gymnázium na Slovensku. Výučba je intenzívna, 20 hodín taliančiny v týždni, lebo študenti si osvojujú v taliančine aj poznatky iných predmetov: matematiky, fyziky, chémie, biológie, nauky o spoločnosti. Podľa vyučovacieho plánu pobudnú určitý čas priamo na vyučovaní v talianskom partnerskom gymnázii. Vyučujúci sú si vedomí, že mladých študentov treba formovať po všetkých stránkach, aby vyrástli charakterovo pevní, spoločensky spôsobilí a mravne hodnotní občania Slovenskej republiky. Na tomto gymnázii získajú jeho absolventi potrebné vedomosti, ale aj pracovné návyky, aby boli úspešní v štúdiu na vysokej škole, ale aj v práci. Profesor Matteo Verga hodnotí svojich študentov veľmi pozitívne, lebo sú učenliví, usilovní a ochotní.

Pri vyučovaní v kurzoch pre dospelých ide v prvom rade o získanie schopnosti komunikovať po taliansky v rôznych okolnostiach: pri ceste do Talianska pri zájazdoch, pri individuálnych cestách a pri kontakte s príbuznými v Taliansku, ale aj priamo na Slovensku.

V špeciálnych kurzoch v podnikoch ide o pracovné kontakty v talianskych podnikoch, ktoré pôsobia u nás.

Záujem o štúdium taliančiny vo svete je pozitívny: hoci je taliančina devätnástym jazykom na svete, podľa

výskumov De Maura a kolektívu je na štvrtom - piatom mieste medzi študovanými jazykmi. Podľa Baldelliho z Inštitútu tal. Encyklopédie v r. 1988 o taliančinu mimo Talianska malo záujem 700 000 cudzincov.

Podľa môjho zistenia na Ústave pre informácie a prognózy Ministerstva školstva v Bratislave (Ing. Čambálová) v školskom roku 2011/2012 na výberových stredných školách študovalo taliančinu ako druhý cudzí jazyk 2 553 študentov.

Príspevok docentky PhDr. Dagmary Sabolovej - Princie, PhD. venuje pozornosť slovenským pomeroch po páde totality. Ide vlastne o jej osobný pohľad a plány a tak nemožno vidieť veci rovnako. Chvályhodná je jej zaujatosť za zlepšenie talianistiky: jazykoveho vyučovania, vyučovania a skúmania literatúry, kultúry i spoločenského života.

V článku sa vracia však aj do obdobia totality, dotýka sa spáchaných zločinov, napr. zavraždenie františkánskeho pátra Cubinku, prekladateľa z taliančiny. Toto obdobie strachu a zločinov zostáva ešte stále nepoznané a venuje sa mu málo pozornosti.

Hoci základné zameranie literárnej vedy za totality bolo protinabozenské, predsa pod tlakom „svetovosti“ vyšiel z pera Viliama Turčányho a Jozefa Felixy preklad celej Božskej komédie Danteho v r. 1964, 1982 a 1986 a tiež preklad románu A. Manzoniho „Snúbenci“ z pera Jozefa Máčka so štúdiom Jozefa Felixy v r. 1958.

Za totality aj z taliančiny sa prekladali diela, ktoré vyhovovali ideologicky a preto sa mi vidí prehnane zdôrazňovať odvahu prekladateľky Dr. Adriany Ferenčíkovej pre preklade diela „Meno ruže“ Umberta Eca, ktoré všade prijímali. Toto dielo vyšlo u nás v r. 1991.

Autorka sotva môže poznať na „čierne“ preložené úryvky z diela Guareschiho „Don Camillo“, uverejnené v kalendároch a podnikových časopisoch. Tak isto neuvádza preložené, no nevydané diela G. Felice: „Padre nostro“, A. Maiocchi: „Le nostalgie fra le rovine“, G. Palmer: „I partigiani di Dio“ a mnohé iné, ktoré vznikli na žiadosť i objednávku súkromných osôb, manželov, skupín i spoločenstiev. Často to boli tiež modlitby a krátke životopisy osôb zasvätených Bohu, ktoré si ako turisti na čierne dovezli z Talianska. Výskum v tejto oblasti bude vyžadovať veľa zodpovednej a vytrvalej práce. To môže byť predmetom magisterskej práce nadaných a usilovných poslucháčov, ktorí majú záujem o poznanie našej minulosti so zameraním na úspešné pôsobenie medzi študentmi.

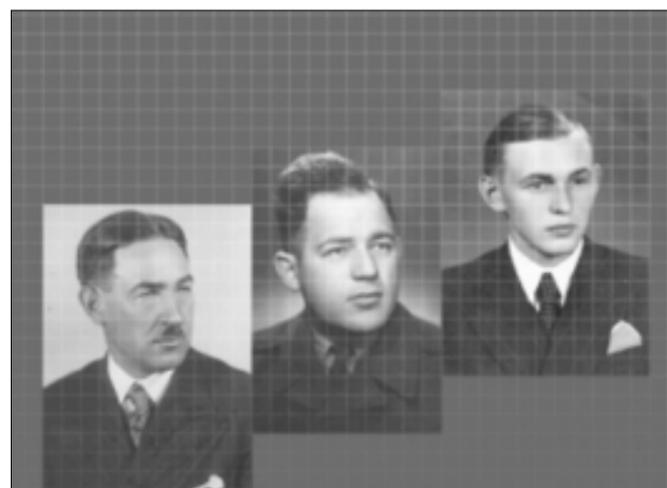
Úspešnosť Ústavu talianskeho jazyka a kultúry PFKU v Ružomberku je podmienená tromi faktormi: 1. dobrým programom, 2. dobrými profesormi a 3. dobrými a usilovnými poslucháčmi. Keď sa tieto tri zložky spoja, znamená to radosť, ba priamo veselosť, ktorú poslucháčom poskytuje štúdium taliančiny, lebo si osvojujú jazyk, literatúru, rôzne typy kultúry a umenia, zemepis, dejiny a spoločenské zriadenie súčasného Talianska.

Toto je želanie najstaršieho slovenského taliančinára, ktorý svojho času vlastne nesmel vyučovať taliančinu. Ale, vďaka Bohu, časy sa menia.

ANTON KOŠTÁL

Kniha o Štelcerovcoch

V úplnom závere roka 2013 vyšla kniha *Náš zápas o samostatnosť Slovenska (1945 - 1992)*, mapujúca životný príbeh učiteľa, národovca a aktivistu HSLES Gejzu Štelcera, a najmä jeho syna Ivana Štelcera (1923), ktorý bol za ilegálnu činnosť s cieľom vytvorenia Slovenskej republiky v r. 1955 československým komunistickým súdom odsúdený na doživotie. Vedúci skupiny, Pavol Jančovič z Trenčína, dostal rovnako doživotie, na následky týrania príslušníkov ŠtB vo väzení v roku 1957 zomrel. Ivan Štelcer vyšiel z väzenia až v máji 1968. Už v roku 1989 sa zapojil do Hnutia národnej rady za oslobodenie Slovenska (onedlho Hnutie za oslobodenie Slovenska), ktoré bolo prvou politickou silou, jednoznačne a nekompromisne požadujúcou vytvorenie samostatného Slovenska.

IVAN ŠTELCEK

**NÁŠ ZÁPAS
O SAMOSTATNOSŤ
SLOVENSKA (1945-1992)**

Kniha je svedectvom o neumlčanej snahe Slovákov o štátnu samostatnosť po roku 1945, ale aj o popieraní ich samourčovacieho práva v Československu a prenasledovaní či kriminalizácii všetkých, ktorí sa o naplnenie tohto práva usilovali. Typickým ideologickými nálepkami sa stali obvinenia z tzv. separatizmu, ľudáctva, (buržoázneho) nacionalizmu a pod.

Pohýna k zamysleniu nad otázkou, kde sú hranice medzi ideami a krutou realitou v totalitnom režime. V konečnom dôsledku však núti uvažovať i nad mierou suverenity dnešného Slovenska, ktoré sa po politickej, ekonomickej i kultúrnej stránke dostalo do polokolonialného postavenia a rovnako nad stavom, keď sú bojovníci za samostatnosť a národovci zámerne vytesnení z politiky, médií i z historickej pamäte. Že sa to deje práve v časoch druhej SR, je len trpkým paradoxom...

Spomienkovú publikáciu doplnenú mnohými originálnymi fotografiami a dobovými dokumentmi redakčne pripravil M. Lacko a vychádza ako prvý zväzok novej edície Knižnica slovenskej nezávislosti.

Kniha má 342 strán, formát B5, kriedový papier; objednať si ju možno na tel. číslo 0908 819 707.

KAROL STRMEŇ

Podobenstvo o cimbale

Ako ty máš v sebe pieseň celú (povedal básnik cimbalu), a predsa nie si pieseň, i ja mám v srdci celý svet, a predsa stojím pomimo. Ako ty horíš radosťou a schladneš, keď ťa z ruky pustím, i ja chcem horieť bez vnútornej účasti, keď krotím slová.

Básnik (povedal cimbal), ja som len pomocník božstiev a hlas ich duše. Slobodne jasám, že som iba nástroj. No ty si nie. Ty si ten pán, čo vlastné srdce prehrať má, a nezvíťaziš, sily nevyčariš, ak vlastné srdce neprehráš.

- Ale ja zvíťazím!

- Sláva ti, priateľ básnik. Ak zvíťaziš, ak skutočne zvíťaziš, postoj a prstom čiaru sprav po zaprášenej skrini: zanechaj stopu po sebe!

Teofil Klas: Večná modulácia

K výrazným predstaviteľom súčasnej slovenskej duchovno-kresťanskej orientovanej poézie patrí aj Teofil Klas (občianskym menom Jozef Zavorský). Uvedené slová možno potvrdiť i nasledovným konštatovaním Antona Laučeka z publikácie *Katolícka moderna*, ktorý jeho i mnohých ďalších - rovnako ako ja - považuje za autorov, vytvárajúcich kontinuitu s výraznou generáciou slovenskej katolíckej moderny, ktorá najmä v prvej polovici 20. storočia (po roku 1948 stráca „punc“ oficiálnosti a výsadného postavenia kvôli polstoročnej nadvláde marxistickej ideológie v našej literárnej vede) vyzdvihla do popredia podstatu a zmysel náboženskej umeleckej tvorby: „Katolícka spirituálna tvorba si našla svojich pokračovateľov. Zatarasenie publikačných možností, šikanovanie a nútená izolácia jej predstaviteľov nedokázali celkom umlčať túto Poéziu, a tak sa v našej literárnej súčasnosti spomínajú mená, ktoré pochádzajú z katolíckej moderny nesú ďalej: Chuda, Kovalčík, Gombala, Križka, Donovalová-Klenková, Klas...“. Osobne by som ešte doplnil mená autorov ako Jozef Tóth, Pavol Korba, Ján Maršálek, Katarína Džunková či Eva Fordinálková.

Básnik a redaktor Ján Maršálek, v úvode do rozhovoru s Teofilom Klasom, ktorý uskutočnil pre svoj webový portál *PriestorNet* (uverejnený 19. januára 2011), uvádza, že Jozef Zavorský sa narodil 12. novembra 1940 v Trnave. Pôsobil najmä ako novinár a redaktor. Od roku 1958 pracoval v *Technických novinách*, v druhej polovici osemdesiatych rokov súčasne v redakcii ilegálneho samizdatového časopisu *Rodinné spoločenstvo*. Po zmene politického systému pomáhal budovať novú podobu *Katolíckych novín*, a to ako redaktor a neskôr šéfredaktor (1990 - 1993). Pracoval aj vo *Vydavateľstve Nové mesto* a v redakcii časopisu *Kultúra*. V rokoch 2003 až 2007 zastával funkciu tajomníka *Spolku slovenských spisovateľov*. Ťažiskovou tvorivou sférou Jozefa Zavorského je však poézia, ktorú od roku 1988 píše pod pseudonymom Teofil Klas. Písal verše i dovtedy, od svojich stredoškolských rokov, no publikoval iba sporadicky. Knižne debutoval v roku 1993 súborom básní *Najbližšie k Taju* (v rozhovore pre časopis *VOX* však autor uviedol, že jeho skutočným debutom je zbierka *Zaklínadlo*, teda verše z rokov 1957 až 1968, ktoré vyšli neskôr až ako jeho šiesta vydaná kniha v roku 2001). Maršálkovu charakteristiku autora možno ešte doplniť o informáciu, že Teofil Klas je laureátom *Ceny Fra Angelica* (2005), ktorú každoročne udeľuje Rada Konferencie biskupov Slovenska pre vedu, vzdelania a kultúru. Básnikovi vyšlo od spomenutého debutu postupne ďalších desiat vlastných poetických kníh - k posledným vydaným zbierkam patria tri výbery z veršov: *Zbierka s*

názvom *Rampy* sú ešte v žiare (2010), vydaná pri príležitosti básnikovej sedemdesiatky, V nákončí leta (2011) a *Pokoj nevädze* (2012). Najnovšia kniha *Teofila Klasa*, konkrétne tetraptych zbierok básní, má názov *Večná modulácia* (2013). Ako uviedol básnik - v rozhovore s Pavlom Prikrýlom - genéza vydania zbierky bola jednoduchá: „Naskytla sa mi sponzorská možnosť vydať v jednom zväzku niekoľko svojich zbierok básní, je to vraj z vydavateľského hľadiska ekonomickejšie. No a keďže sa mi viac „elektronických rukopisov“ fakticky sušilo u nádejných vydavateľov, neváhal som sústrediť jeden básnický cyklus a tri zbierky, ktoré už čakali dlhší čas na vydanie, do jedného celku. „Tetraptych“ čiže „štvorskklad“ bol na svete. Za titulom *Večná modulácia* sa takto skrývajú dovedna štyri samostatné knihy, ktoré predtým neboli vydané. Nemyslím si, že by to bola „zbierka zbierok“, ale je pravda, že táto kniha pôsobí jednotlivo, lebo obsahuje verše v podstate (viacmenej) chronologicky usporiadané podľa ich vzniku, nadväzujúce teda na seba. Koniec koncov, celá druhá polovica básní tohto celku prvý raz vyšla v mojich „samizdatoch“. V čom teda tkvie spomenutá jednoliatosť *Klasovho básnického „štvorskkladu“*? Možno práve v tom, čo básnik po celý svoj život vyznáva - v sile poézie, ktorá je ukrytá v slove a jeho kráse: „V schopnosti uchopovať a pomenovať to, čo človek vníma zvonka i z vlastného vnútra, spôsobom najdostojnejším ľudskej prirodzenosti, spôsobom najobsažnejším a najkrajším, spôsobom číhajúciim po metafyzickom. V premieňaní nevysloviteľnej túžby duše človeka po dokonalosti na krásne a pôsobivé slovo. To pretváranie na obraz (na spôsob) paradoxne nevysloviteľného, ale vysloveného Božieho sna o človekovi dáva ľudskej poézii krídla“ (slová *Teofila Klasa* prevzaté z rozhovoru, ktorý s básnikom uskutočnil Ján Maršálek).

Túžba duše človeka po dokonalosti je to, čo výrazne chýba súčasnému človeku. Ten preferuje skôr túžbu po telesnej (fyzickej) dokonalosti, teda túžbu byť krásny najmä navonok. V básnikom cykle - prvá kniha z prezentovaného „štvorskkladu“ - s názvom *Letné torzo* to básnik vyjadruje cez prizmu veršov básne *Kyslé hrozno*, kde motív ľudskej odvahy stavia do polohy vzdoru voči klamným príbojom doby, ktoré sa jej snažia vtačiť pečať presvedčenia, „že je len make-upom, že je len vzorom zrád, / aké si mámy svet nad vernosť cení“. Tvorivé súvislosti a odkaz, vedome poukazujúci na dôležitosť kontinuity so skupinou autorov slovenskej katolíckej moderny, sprostredkujú *Teofil Klas* v básni *Poslední prvými*, ktorú venoval dvom osobnostiam *KM Svetloslavovi Veiglovi* a *Jánovi Motulkovi* (venoval mu i básň *Maľovno* v zbierke *Podvečer preslnco-*

vatenie), ako uvádza v podnázve básne, fakticky prvým čitateľom týždenníka *Kultúra*: „Vďaka vám, Veigl, Motulko, / poslední z prvých dvora / pred Božím trónom, / túžiaci po ňom / spevom i potulkou.“ I v poézii *Teofila Klasa* možno postrehnúť neustály zápas dobra a zla, dňa a noci, svetla a tieňa. Je to poézia, v ktorej sú prítomné aj životné drámy, trápenie a radosť, teda všetko to, čo sa vinie cestou ľudského bytia: „Raz cesta príkra je v strmote svahu. (...) // Raz voz môj drkoce o dušu z tela.“ Tento zápas však pohýna jeho básnický výraz k premene v duši, pretože „Lahšie je srdcu, / KFaklo odovzdane. (...) // K ambónu kráča láska. / Vernosť. / Pokora. / V poníženosti veľkosť. (...) // Nad pohnutím sa mystérium klenie.“ Napokon v záverečnom dvojverší básne *V krajnej chvíli* nás básnik pobáda uvedomiť si, že práve v utrení sa človek učí vážiť si život: „raz viem, že pokoj zakliesnil / do srdca traumy najhrubšie...“. I v nasledujúcej zbierke *Každý deň čakáš list, rozdelenej do troch častí*, verí Slovu, ktorého morálnu hodnotu pretavuje do svojich veršov, pretože „tak či tak by zhrýzalo ťa neskôr, / že si tu nechceš čosi nechať nažive...“ V básni *Modlitba za deň vzdáva vďaka za každý deň*, „i zo všetkým, čo cezeň skrsne“, a hoci v kolenách cíti hrdzu, neustále sa vyberá „chodníkom vrchovatým“, pretože vie, že je len pútnik, ktorý si nesie svoje „farchy v putní“.

Tiež v ostatných dvoch zbierkach z analyzovaného tetraptychu - *Podvečer preslncovanie* a *Sklená muzika* - oslavuje múdrosť, nepochybnú vieru, verné Slovo, blažený pravdu a ľudskú nádej, ktorá „neumiera“. Toto je obsahom poézie, ktorú chváli v záverečnom *Postlúdiu*, konkrétne v básni, *Ave, čaša čias!*: „Poézia, ušľachtilá pani! / Máš vždy pre mňa nehu v pozdrave, / rigorózum v pravom poznávaní, / alúziu slnka po Ave. // Poézia, pozdrav nebsklonu, / mámiivé sú tvoje volania. / Riskujem vždy pohľad za oponu, / akže ťa mám stretnúť spodrána.“

Napokon možno v istom zhrnutí pripomenúť, že prvé dve knihy autorovho tetraptychu sú venované konkrétnym osobám. Prvá básnikovi *Milanovi Rúfoso*vi a druhá jazykovedcovi *Antonovi Semešovi*. I v tomto tkvie *Klasov* odkaz a zachovávanie kontinuity s duchovno-kresťanskou tvorbou, včlenenej do rôznych žánrov, pričom tematicky i motívicky v nej možno vnímať súvislosti. Tvorba *Teofila Klasa* sa tak vnára a vnára, nadväzuje i inovuje základnú tradičnej poézie rurálneho domova, lásky, vernosti, pokory a ľudských metamorfóz, vyvierajúcich z dotyku nekonečného mystéria *Božej lásky* - vteleného *Logosa*, ktorý zanecháva v ľudskej duši nezamazateľnú stopu.

JÁN GALLIK

Eucharistická poéma

Čas adventu je pre veriaceho človeka vzácnym časom tichej radosti. Je to čas, keď sa nám počas štyroch decembrových týždňov zapálené sviece na adventnom vencí svojím teplým plameňom ticho prihovárajú: pripravte cestu Pánovi, vyčistite príbytky svojich srdca a otvorte ich dokorán, aby sama *Láska* v nevinnom *Diet'ati* mohla k vám vstúpiť s radosťou zvestou, že sa vám v *Betleheme* narodil *Spasiteľ* sveta. Táto radosná chvíľa očakávania bola v tretiu adventnú nedeľu umocnená krásnym kultúrnym podujatím, ktoré bolo oslavou a ďakovaním. Oslavou *Božej lásky* a ďakovaním, že *Slovo* sa stalo telom a denne sa nám dáva za pokrm.

Dom *Matice slovenskej* v Bratislave v spolupráci s vydavateľstvom *Post Scriptum* a *Rehoľou* menších bratov *františkánov* usporiadal 15. decembra 2013 vo *františkánskom kostole Zvestovania Pána* v Bratislave reprezentatívne uvedenie básnickej zbierky súčasného katolíckeho básnika *Teofila Klasa* *Grálová sonáta* - *Eucharistická obeta*.

Teofil Klas, vlastným menom *Jozef Zavorský*, slovenský básnik a prekladateľ, vstúpil do literatúry v r. 1968 zbierkou *Zaklínadlo*. Svojou tvorbou nadviazal na tvorbu katolíckych básnikov, ktorí sa ako tenučká zlatá niť predierali spektrom súčasných slovenských básnikov. Pretože jeho poézia už od počiatku bola duchovná, meditatívna, kresťanská orientovaná, publikovateľnou sa stala až od roku 1989. Prezentovaná básnická zbierka je jeho najnovšou zbierkou a venoval ju pamiatke jednej z najvýraznejších osobností slovenského literárneho života *Valentína Beniakovi*.

Slávnostný program krátkym príhovorom otvoril *P. Juraj Andrej Mihály*, OFM, gvardián, v ktorom ctené auditorium privítal a naznačil ideové zameranie prezentovanej zbierky - básnikovo bytostné upätie sa na tajomstvo *Eucharistie*, *Božieho odovzdávania* sa. Potom sa ujal slova pán *Jozef Šimonovič*. Svojím sprievodným slovom celý program podľa scenára *PhDr. Pavla Stanu* nielen uvádzal, ale majstrovským prednesom aj upriamoval srdcia poslucháčov na tajomstvo *Božieho odovzdávania* sa. Najskôr však prečítal príhovor *PhDr. Daniely Suhej*, riaditeľky *Domu Matice slovenskej* v Bratislave *Jasličky mášho srdca*: V tomto peknom adventnom čase vari nezaškodí pripomenúť si, čo slovo advent vlastne znamená. Iste si spomeniete na latinské slová z modlitby *Pána Otče* náš: „ad veniam regnum tuum... - príď kráľovstvo Tvoje. Iná forma a význam tohto slova je *adventum* - my hovoríme advent, a to znamená príchod k niečomu alebo niekomu. Štyri adventné týždne sú dobou očakávania niekoho. Tu sa vidí dvojité pohyby. Boh prichádza k nám a stáva sa v tele *Panny Márie* človekom a my zasa putujeme k niečomu a niekomu plní očakávania. Putovanie je do *Betlehema*, kde sa máme s týmto najmenším Bohom, akého poznáme, v chudobnej *betlehemskej maštaľke* stretnúť. *Panna Mária* počala z *Ducha Svätého* najmenšieho *Boha*, akého si možno predstaviť. Nenarodil sa v kráľovskom paláci, ale v chudobnej maštaľke v *Betleheme*, ako predpovedal prorok *Micheáš*, keď povedal:

„ A ty, *Betlehem, Efrata,*
primály si medzi tisícami *Júdu,*
z teba mi vyjde ten,
čo má vládnuť v *Izraeli*
a jeho pôvod je *odpradáva,*
odo dňa večnosti.“

V čase *Micheáša* *Betlehem* tvorilo niekoľko chudobných chalúpok, teda žiadny kráľovský palác. Ako povedal veľký francúzsky filozof *Bergson*, človek je stroj na výrobu bohov. Pred príchodom *Bohočloveka* na zem už sme týchto bohov poznali na stovky vo všetkých kultúrach. Jeden bol bohatší či mocnejší od druhého a všetci sídlili v honosných palácoch. Preto sú to bohovia, ktorým človek neverí. Ale *Micheáš* ako prorok videl v hŕstke biednych domčekov *betlehemskej maštaľku* a v nej najneuveriteľnejšieho *Boha* ležať na slame v jasličkách v podobe maličkého *Diet'atka*,

ktoré nemalo nič a bolo závislé od nás, ľudí. A práve preto nás tento holý fakt ustavične presvedča, že je to vskutku pravý *Boh*, ktorý sa dal do rúk nám ľuďom. Mohli sme s ním urobiť čokoľvek, mohol zamrznuť, zomrieť hladom, *Herodes* sa usiloval o jeho život, a keďže ho chcel zabiť, musel utiecť do *Egypta*.

Na myseľ mi prichádza *Eucharistia*... V tejto maličkýchosti, kde nie je nič len voda a múka, pri sv. omši dochádza k *transsubstancii* - teda premeneniu - a z hostie sa stáva živý *Boh*, ktorého nám kňaz dáva za pokrm. Vchádza do nás a premieňa nás na *Božskú časticu*. Teda je to vskutku *Boh* neuveriteľný, lebo týmto činom urobil úžasne riskantný krok, ktorý sa, našťastie, skončil dobre - *vzkriesením*. A tu sa dostávame k tvorbe *Teofila Klasa* a k jeho poézii o *Eucharistii*. Pred sebou môžeme vidieť obrazy od majstra *Stana Dusíka*, ktorý žije vo *Florencii*. Týchto pár obrazov sme vybrali, lebo vyjadrujú kľúčové scény zo života *Pána Ježiša* a niektoré z nich boli použité ako ilustrácie do knihy *Teofila Klasa* *Grálová sonáta*.

Obrazy putujú ako my v advente k *Ježišovi Kristovi*. Kulminálny bod tvorí *sindologická* tvár zmŕtvychvstalého *Ježiša Krista*. Prečo je práve tento obraz vyvrcholením? Na to nám odpovedá sv. *Pavol*, keď hovorí: „*Keby Ježiš nebol vstal z mŕtvych, márna by bola naša viera.*“

Na prach sa premenili všetci *famózni bohovia*, len jediný ostal. Je živý na *Zemi*, v celom vesmíre a v každom z nás.

Žalmista v jennom z najkrajších *žalmov*, aké poznám, vraví: „*Ó, Pane, keď hľadím do neba a vidím tie bezpočetné množstvá hviezd a nekonečné diaľavy a šíravy vesmíru a všetko stvorenie, ktoré poznám, chcem sa Ťa spýtať: Čože je človek pre Teba, tento malilinký prášok, keď sa tak oňho ustavične staráš, prečo Ťi tak na ňom záleží?*“ *A Boh* žalmistovi, ako aj nám odpovedá: „*Jedna ľudská duša má pre mňa nekonečne vyššiu cenu ako celý vesmír a všetko, čo v ňom je.*“ Preto tak *Bohu* záleží na každom jednom z nás a každého z nás pozná po mene, lebo *On* je *Ten*, ktorému sa ani mŕtvi netratiť, lebo on je vskutku *Bohom* živých a je to *Boh* žijúci. Tak teda pripravme mu v našich srdciach dôstojný príbytok, aby jeho *Matka* nemusela hľadať miesto, kde položí svoje *Diet'a* do jasličiek, ale aby ho mohla vložiť do srdca každého z nás.

Potom nasledovalo pôsobivé umelecké pásmo, v ktorom sa striedali spirituálne básne *Teofila Klasa* s mystickou velebnosťou *gregoriánskych* spevov *Františkánskej schóly*. *Majstrovský prednes* pána *Šimonoviča*, jeho podmanivý barytón, tíš, velebnosť *gregoriánskych* spevov naplnili celý chrám a v srdciach účastníkov sa usídlila bázeň a vďaka.

Naostatok sa prítomným o autorovi a jeho poéme prihovril básnik *Pavol Prikrýl*, vydavateľ internetového časopisu *VOX*, dvojtyždenníka o náboženstve a kultúre. V krátkom zamyslení sa nad citátom *Brucea Marshalla*, že ľudstvo stratilo zmysel pre tajomstvo, poukázal na túžbu človeka odhaliť každé tajomstvo a vyhlasovať ho za pravdu, hoci pravdou vôbec nemusí byť, a vo svojej opovázlivosti sa odvažuje odhaliť aj neodhaliteľné - tajomstvo *Boha*. *Teofila Klasa* ale neláka odhaliť grálové tajomstvo, objavuje však senzáciu tajomstva *eucharistie*, keď *Boh* sa dáva človeku... Vedie nás k tichému priblíženiu sa k tajomstvu a k jeho adorácii. Adorácia tajomstva - krásna ako pravda a pravdivá ako krásna. *Klasova sonáta* nachádza skutočný svätý grál, a to je zážrak.

Súčasťou tejto slávnosti bola aj výstava sakrálnych obrazov akad. maliara *Stana Dusíka*, ktorá dotvorila a umocnila adventné duchovné stíšenie sa a upriamenie pozornosti na viditeľný prejav *nesmiernej Božej lásky* - narodenie *Ježiša*. *Tajomstvo vtelenia* a *tajomstvo eucharistie* - kto to, *Pane*, môže pochopiť? A tak sa radujme, žasnime a ďakujme.

JANA BLUBLOVÁ

(Pokračovanie z 3. strany)

Časť veriacich, omámená ľahkovážnosťou a slobodou v mravnom konaní, si začala po svojom vysvetľovať etické kresťanské normy, i pod vplyvom prichádzajúcich kazateľov židovskokresťanského zamerania, so známymi výhradami voči Pavlovi, i pod vplyvom širiteľov voľnomyšlienkarstva v mene bezmedznej slobody v oblasti mravného konania. Mravné škandály, ktoré sa tu objavili, boli prejavom úplného nepochopenia náuky, ktorú on hlásal. Preto Pavol poslal Timoteja do Korintu, aby im vysvetlil základné princípy kresťanskej viery a mravného správania. Ten, spolu s Erastom, ako finančníkom pre zbierku peňazí do Jeruzalema, odcestoval cez Troas a Macedónsko do Korintu, kde okrem jadra verného Pavlovi, sa utvorili tri skupiny podľa toho, koho viac uznávali ako vodcu. Jedni uznávali Apolosa, hoci medzi ním a Pavlom neboli rozpory, len ich spôsoby boli odlišné, ako ich opisuje autor diela. Druhí boli za Petra, hoci ten ani nevedel, že zneužívajú jeho meno proti Pavlovi. Tretí vyhlasovali, že sú za Krista, čo bolo prejavom ich osobného namýšľania, že sú tí praví a pritom odmietali manželstvo a kríž vyhlasovali za „bláznovstvo“. Hlásali prispôbovanie sa pozemským pomerom, teda pripúšťali i možnosť obetovať pohanským modlám a uznávať ich súdy.

Pavol sa rozhodol radikálne riešiť problém. Pre veriaceho v Ježiša Krista jestvuje len jeden krst, ktorý má hodnotu z Kristovej smrti na kríži a nezáleží na tom, či ho udeľuje Pavol, alebo Apolos. V liste stavia ideál kresťanskej múdrosti, ktorá spočíva v „poznani tajomstva vykúpenia, začlenenia celého ľudstva do jednoty Kristovho mystického tela“. Vytýka im istú domýšľavosť, že sotva sú po krste a už sa cítia plní múdrosti a mesianskej milosti. V slovách cítiť určitú iróniu, čo vyzpätí zmierňuje poukazovaním na lásku k nim ako ich duchovný otec skrze prijatie krstu.

Ešte počas koncipovania listu došli traja muži z Korintu ako vyslanci predstaviteľov korintskej obce, ktorí prosili o radu vo viacerých problémoch a aby rozhodol o nich. Pýtali sa, či je dovolená voľnosť pohlavného styku, ktorú im hlásali falošní hlásatelia „novej kresťanskej slobody“, ktorá vraj nemá žiadne obmedzenia ako prirodzená potreba človeka a či je vôbec potrebné manželstvo. Hľa, aká podobnosť s voľnou morálkou dnešného liberalizmu. Objavila sa aj otázka o rovnoprávnosti žien s mužmi pri bohoslužbách, či je dovolené jesť pohanské obetné mäso, či možno sa obracať na pohanské súdy, a ďalšie iné otázky. Odpoveď apoštola Pavla je spracovaná vyvážená, s citom pre mieru a realne jstvyvane kresťanstva v daných podmienkach, keď bolo treba prežívať vieru v Ježiša Krista, v obkolesení pohanským svetom. V knihe je výborne analyzovaný problém zo všetkých strán a je len na čitateľovi, aby sa s tým obznámil. Prvý list Korintčanom je apoteózou lásky kresťana v Duchu svätom. Aj stať o Pánovej večeri ako prejave Božej lásky skrze jeho prítomnosť v Eucharistii je súčasťou toho listu. Je paradoxné, že za zrod toho listu treba vďačiť chybám veriacich v Korinte. Boh aj zlo vie obrátiť na dobro.

Temperament a akási vrodená nespokojnosť v šírení kresťanstva vrhá apoštola Pavla do „konfliktu“ s vrstvou efezských zlatníkov a obchodníkov, ktorí si z osláv bohyně Artemisurobili výnosný obchod: Pavlova apoštolská činnosť proti kultu bohyně Artemis im stále viac a viac znižovala príjmy z predaja rôznych predmetov na počesť tejto efezskej bohyně. Došlo až tak ďaleko, že heslo „Pavla pred súd, Pavla pred levov!“ hrozilo sa ozývalo na uliciach mesta. Rozvášnený dav ľudí, najmä pútnikov z okolia, strháva mnohých k divadlu, kde už stáli prvé obeť a zločinci, ktorých dav privliekol z Akvilovho domu, bez Pavla, ktorý v tom čase

prednášal na inom mieste nič netušiac, čo sa robí. Napätie v dave rástlo. Zberba privádzala ďalších. Až po nejakom čase, keď sa dav pomaly utišoval, hlavný úradník mesta, ktorý nebol demagóg, ale dobrý psychológ, vystúpil pred nich a vysvetlil im, že tu nejde o zneuctenie bohyně Artemis, ale iba o určitý ekonomický problém, ktorý sa dá riešiť súdnou cestou, nie násilím, ktoré poškodí dobrú povesť a česť Efezu. A tak vzbura stratila na svojej sile a ľudia sa postupne rozišli.

Návrat Timoteja z Korintu nebol veľmi potešujúci. List Pavlovi síce zapôsobil na veriacich, ale protivníkov celkom neumlčal. Ani Timotejovi a ani Titovi sa celkom nepodarilo veci urovnať. Sám tam nechcel ísť, aby nevyostrel ešte viac situáciu. Požiadal Tita, aby sa opäť vybral do Grécka a po splnení úlohy aby sa vrátil cez Macedóniu do Troasu, kde už mal byť Pavol.

Apoštol so spoločníkmi musel predčasne odísť do Troasu, kde už bol pred niekoľkými rokmi, ale až teraz sa mu tam otvorili dvere pre misijné poslanie. Odtiaľ odcestoval do Filip, kde bol srdečne prijatý a kde stretol po viacročnom odlúčení Lukáša. Jedného dňa sa vo Filipách objavuje aj Titus z Korintu s dobrými správami. V podstate boli tam všetky problémy odstránené a urované, len malá skupina protivníkov, ktorá ešte zostala v meste, trúsila reči proti Pavlovi, ale väčšina stála za ním. Rozhodol sa im napísať druhý list, v ktorom im pripomenul, že v svojich útrapách pre Krista má potvrdenie svojho apoštolského poslania. V liste hovoril o odpustení viny protivníkom, keď ich úprimne oľutujú. Ďalej ich nabádal k podpore peňaznej zbierky pre chudobných veriacich v Jeruzaleme. Titus a dvaja spoločníci zanesli list opäť do Korintu a zdá sa, že list dal bodku za rozpormi medzi ním a cirkevnou obcou v Korinte. Tento list je určitým návodom ako má čeliť kresťanstvo v budúcnosti proti nebezpečenstvu jeho zosvetštenia.

Po srdečnom prijatí v Macedónsku jeho apoštolské úsilie sa prejavilo založením niekoľkých cirkevných obcí na pobreží Dalmácie (zdá sa, že i Nikopolisu, kde o desať rokov prežil poslednú zimu). Potom sa opäť vrátil k egejskému pobrežiu a spolu s viacerými vyslancami cirkevných obcí sa vydal na cestu do Korintu, kde ho už čakala iná skupina priateľov, takže sa cítil ako vojvodca na čele skvelého štábu spolubojovníkov, čo zvyšovalo jeho vážnosť v očiach tamojších veriacich. Tu Pavol uvažoval o svojom ďalšom pôsobení na západe, v Ríme, len myšlienka, že je to oblasť pôsobenia sv. Petra brzdila jeho uvažovanie o tom. Rím potreboval ako oporný bod pre svoje pôsobenie na západe. Rozhodol sa napísať list rímskej obci.

Tento list vlastne predstavuje teologický dokument o hlavnej otázke kresťanstva, o novom postavení ľudí voči Bohu, ktoré vytvoril Ježiš Kristus svojou smrťou a zmŕtvychvstaním. V knihe je hlboko analyzovaná situácia ľudstva pred Kristom, keď ľudstvo nebolo ešte vykúpené a bolo upadnuté do dedičného hriechu a situácia po Kristovi, keď ľudstvo Kristus vykúpil svojou smrťou a na dreve kríža a slávnym zmŕtvychvstaním. Viera je dar Ducha Svätého. Pavlovská náuka o ospravedlnení, ktorá je tiež zahrnutá do tohto listu, je tu veľmi zaujímavá a podnetná pre ďalší vývoj kresťanstva.

Nastal čas návratu do Jeruzalema. Mal zlé tušenie, že táto cesta do materskej cirkvi, kde chcel osobne odovzdať zbierku na pomoc chudobným obce, neskončí dobre. Zachytil zvesti, že sa tam chystajú zo strany židovských extrémistov (síkarov) úklady na jeho život a ani u vlastných židokresťanov nemôže čakať porozumenie. Napriek tomu sa vy-

bral na cestu, aby už na Turíce bol v Jeruzaleme. Vo Filipách oslávil Veľkú noc a znovu sa k nemu pripojil Lukáš. Zastavil sa v Troade, kde zachránil mladého chlapca Eutychusa, ktorý zaspal pri počúvaní Pavlovej kázne a vypadol z okna vysokého domu. Potom odišiel do Miletu, kde sa rozlúčil so staršími z obcí okolia Efezu. Ďalej sa plavil loďou popri Cypre, spomenúc si na starého priateľa Barnabáša a dostal sa na pobrežie Palestíny, do Tyru a odtiaľ pešo po pobreží do Cezarey. Napokon sa ocitol v preplnenom meste Jeruzalem, kde našiel prýbrytok v dome istého Pánovho učeníka.

Príchodom do Jeruzalema sa vlastne začala posledná etapa jeho životnej púte, ktorá je nazvaná

„KRISTOV ZAJATEC“

(5. časť). Naozaj, teraz sa začína najdramatickejšia fáza Pavlovho života.

Svätý Pavol podľa Holznera

V Jeruzaleme sa rýchlo rozšírila správa o jeho príchode, ale aj chýry, že ho chcú Židmi najatí vrahovia zavraždiť. Pavla prišli pozdraviť priatelia, ale Rada starších ho až na druhý deň prijala, síce korektne, ale v dost' chladnej atmosfére. Mlčky prijali dar od pohankokresťanských obcí, ale bez prejavu vďaky, ako dajakú samozrejmosť. Keď Pavol podal obsiahlu správu o svojej misionárskej činnosti, atmosféra Rady sa zmenila na záujem, údiv a oduševnenie. Ale na adresu Pavla a jeho druhov nepadlo žiadne uznanlivé slovo. Nasledovali výčitky, že sú ustarostení o jeho náuku, že zmažáva rozdiel medzi židmi a pohanmi a že rúca „Mojžiša a zákon“. Podľa Lukáša apoštol Jakub ml., blízky príbuzný Ježiša, vtedy ako predstavený jeruzalemskej obce nemal účasť na vyslovení nedôvery voči Pavlovi, ale to bola skôr vec ostatných členov Rady. Napokon mu poradili, aby sa očistil z podozrenia, že nie je dobrým židom tak, že spolu so štyrmi mužmi strávi sedem dní na nádvorí chrámu a zaplatí za nich značné výdavky ako obetný dar, čím sa verejne prizná k judaizmu. Vieme si predstaviť, ako sa cítil Pavol, keď mal splniť takú žiadosť, ktorou utrpí jeho dielo. Chcejúc sa vyhnúť roztržke, splnil ich želanie.

Na turetú nedeľu v sprievode Trofima z Efezu a so štyrmi preňho cudzími mužmi vstúpil do chrámového nádvorja a oznámil kňazom termín prinesenia obety. Autor knihy živo opisuje celý priebeh obety, ktorá trvala celý týždeň a žasne, ako Pavol, hrdý človek, v záujme dobra a jednoty pokorne uskutočňuje takýto čin. Zatiaľ maloázijskí židovskí protivníci mohli ukat' sprisahanie, vyvolať kriek, že „odrodiliec národa“ znesväčuje chrám a vovádzá doň pohanov. Vrhli sa na Pavla a skoro by ho boli dobili, nebyť rímskeho tribúna Lyziasa, ktorý poslal vojakov na čelo so stotníkom na miesto bitky, domnievajúc sa, že v tme-vrme ide o egyptského podnecoväca vzbury židov proti Rimanom. Bol sklamaný, že išlo len o nejakého vzdeleného Gréka, ktorý sa mu predstavil ako Žid z Tarzu. Dokonca ho ten žiadal v takom úbohom položení, aby mohol prehovoríť k ľudu. So zvedavosťou privolil, aby Pavol predniesol reč k svojim prenasledovateľom, v ktorej dokázal, že nie je nepriateľom ľudu, ani zákona a chrámu, ale na základe Božej vôle a zásluhy Krista jeho vyznávačom a apoštolom pohanov. Odpoveďou mu bol rev a zúrivosť davu. Tribún ničomu nerozumel, ale pochopil, že tu ide o vnútorný spor židov. Preto chcel dať zbičovať Pavla, ale ten sa na stotníka, ktorý mal dozerať na výkon trestu, obrátil s otáz-

kou, či je dovolené podľa zákona bičovať rímskeho občana, ktorým bol od svojho narodenia. Situácia sa stala aj pre tribúna Lyziasa napätejšia, keď centúrio mu priniesol túto zvesť a čakal na jeho rozhodnutie, či má dať vykonať bičovanie. Rímske právo zakazovalo začínať súd mučením rímskeho občana. Nuž dal rozkaz nekonať bičovanie a odvieť zajatca do väzenia.

Na druhý deň ho dal tribún predviesť pred Sanhedrin, zložený z veľkňaza Ananiáša a radcov. Lyzias žiadal upresniť obžalobu, lebo po obhajovacej Pavlovej reči, sa prítomní členovia Saducejov dostali do teologického sporu s členmi strany farizejov a rabínov (hlavne v názore na vzkriesenie ľudí po smrti), čo presvedčilo tribúna Lyziasa, že sa nedohodnú a hoci sporu nerozumel, obával sa o život svojho zajatca. Preto ho dal odvieť do cely pevnosti Antonia, čím ho vlastne vytrhol z rúk rozzúrených židov. Celý proces s Pavlom je tak živo opísaný v knihe, že čitateľ akoby mal pocit spoluúčasti na Pavlovom nesmiernom útrpení.

Udalostí nabrali nový dramatický spád. Strana fanatických nacionalistov (síkarov) informovala Veľkú radu o svojom sprisahani voči „renégátovi“ národa a žiadala Radu, aby jej vyslanci opäť požiadali veliteľa o predvedenie väzňa na dôkladnejšie preskúmanie jeho prípadu a sprisahancí ho na ceste do súdnej siene zavraždia. Bratia sa túto tajnú správu nejakú dozvedeli a poslali dôverného posla so správou do hradu za Pavlom. Ten požiadal stotníka, aby chlapec informoval samého Lyziasa, ktorý mal práve prijať vyslancov rady. Tribún sa rozhodol presunúť celý proces do rúk prokonzula v Cézarei, kde Antonio Felix, vtedajší miestodržiteľ, sídlil. Pavol bol tam odvedený pod silnú vojenskú ochranu pre prípad prepadnutia. zo strany sprisahancov. Keď sa prokonzul presvedčil, že celá záležitosť spadá pod jeho kompetenciu, povedal mu, že ho vypočuje až vtedy, keď sa dostavia Pavlovi žalobcovia. Tak sa začal Pavlov dlhý, jednotvárný pobyt vo väzení v Cézarei. Napokon sa dostavili žalobcovia, ktorí chceli prípad presunúť do politickej oblasti (vyhlásiť Pavla za nebezpečného buriča proti štátu), ale Pavol v svojej reči jasne dokázal, že ide o náboženský spor so židmi. Preto Felix hneď nevyviesol rozsudok, ale odročil prípad a keďže pochopil, že ide o pomstu židov, uľahčil Pavlovi pobyt vo väzení až na možnosť prijímania návštev. Jeho manželka Drusilla, dcéra Herodesa Agripu, bola ako židovka iniciátorkou rozhovorov s Pavlom a sám Félix asi očakával výkupné za väzňa. Teda času bol dost', aby Lukáš napísal podľa Pavlovho rozprávania svoje evanjelium, ktoré zahŕňa aj narodenie a detstvo Ježišovo v rodine Márie a Jozefa, Mohol v ňom vykresliť obraz Mater Dolorosa i slávne Magnifikat. Aj práce na diele Skutky apoštolov sa mohli uskutočniť vďaka väzneniu Pavla. Obidve diela venoval Lukáš istému Teofilovi, rímskému dôstojníkovi, ktorý konvertoval na kresťanskú vieru.

Po vyše roka väzenia Pavla došlo k nepokojom v Cézarei, ktoré Félix potlačil. Preto bol na základe žaloby židov odvolaný z funkcie. a ponechal Pavla vo väzení svojmu nástupcovi Festovi. Židia opäť žiadali predvedenie Pavla pred náboženský súd. Po preštudovaní prípadu Festus súhlasil, ale s tým, že proces má byť na mieste, kde je uväznený. Pavol ako rímsky občan sa odvolal, že môže byť súdený iba ríšskym súdom v Ríme, v čom mu dal za pravdu i sám Festus. Príchod kráľa Herodesa Agripu II. a jeho sestry Bereniky, s ktorou žil kráľ ako s manželkou, mu potvrdil správnosť

rozhodnutia poslať Pavla do Ríma. Totiž, keď kráľ prejavil záujem o vypočutie chýrneho väzňa, Festus mu to umožnil. Nebol to výsluch, ale spoločenská udalosť, keď Pavol bol vyzvaný, aby sa obhájil pred vybraným publikom. Pavol so sebvlastným zápalom predniesol svoju reč, ktorá hlboko zapôsobilala na publikum i na kráľovskú dvojicu. Uviedol najmä svoj zážitok s obrátením na ceste do Damasku. Dokázal zhodu medzi Starým a Novým zákonom skrze svedectvá prorokov o Kristovi. Zvolaním, že jeho poslaním je vydávať všetkým ľuďom svedectvo o Kristovi a obrátiť svet na vieru Zmŕtvychvstaleho, si vyslúžil od nič nechápajúceho Festa výrok, že sa zbláznil. Smelo mu odporoval dožadujúci sa potvrdenia i samého Agripu, že ten vie o Ježišom živote. Zaskočený Agripa sa ironicky ohradil, že Pavol ho chce obratom ruky spraviť kresťanom. Pavol odmietol ironický smiech zhromaždenia a celkom vážne vyslovil želanie, aby sa tak naozaj stalo. Potom Agripa vyjadril svoju mienu Festovi, že by bolo možné väzňa prepustiť na slobodu, keby sa nebol odvolal k cisárovi, čo utvrdilo prokonzula v tom, že ho do Ríma skutočne poslal s vojenským doprovodom ako zajatca.

Transportom väzňov poveril stotníka Juliusa z cisárskeho policajného zboru, ktorý bol k Pavlovi vcelku láskavý. Z priateľov, ktorí sa prišli s ním rozlúčiť, mohli ho sprevádzať Timotej, Lukáš a Aristarch, čo bolo preňho veľká pomoc. Pavol vedel, čo ho na ceste morom v zimných mesiacoch čaká. Hoci s ním zachádzali vojaci oveľa miernejšie než s inými, mal pochopenie pre útrapy ostatných spoluzajatcov a bol pre nich ako duchovný otec (a Lukáš ako lodný lekár). V ustavičnom boji proti vetru plavili sa loďou popri Cypre do Myry na juhozápade Malej Ázie, kde stotník uzavrel zmluvu s istým majiteľom obchodnej lode so zbožím aj na prevoz svojho transportu zajatcov a ako dôstojník prevzal velenie nad loďou. Potom ich vietor zahnal okolo Kréty do prístavu Kaloi Limenes pri Lasei, kde sa rozhodli počkať na lepšie počasie. Neskôr na porade o ďalšej plavbe sa rozhodli pokračovať, i napriek odrádzaniu Pavla, ktorého tiež prizvali na poradu. Na mori ich zastihla strašná búrka, ktorej po dvoch týždňoch podľahli. Stroskotanie lode sa udialo pri ostrove Malta. Pavol predtým presvedčil stotníka, aby nedal zabíjať vojakom zajatcov, takže s uvoľnenými putami sa všetkým podarilo dostať na breh ostrova, kde už nazbierali suchého raždia a zapálili oheň. Z raždia sa vymrštila vretenica na ruky Pavla, ktorý ju pokojne striasol a nič sa nestalo. Ostrovania, ktorí scénu sledovali s poverčivou úctou, sa stali pre Pavla objektom evangelizácie. Stroskotanie na Malte prežili vcelku pokojne zimné obdobie. Rímska správa im vychádzala v ústrety. Je dost' pravdepodobné, že aj tu sa Pavol pokúsil založiť kresťanskú obec.

Po miernej zime na Malte sa stotník Julius so svojimi zajatcami vydal na cestu do Ríma, na palube alexandrijskej lode, ktorá viezla obilie do Ríma. Autor pútavo opisuje ich plavbu popri brehoch Sicílie s prestávkou v Syrakúzach, ďalej popri brehoch Itálie do prístavu Puteoli a odtiaľ už pešo do Ríma (asi 200 km). Rímska obec mu vyslala v ústrety dve posolstvá, keď sa dozvedela o jeho príchode. V prvom boli jeho známi Alexander a Rúfus, synovia Šimona z Cyreny, a v druhom bola skupina predstavených rímskej obce. Toto uvítanie bolo zaiste príjemným prevkapaním pre Pavla i stotníka s jeho pestrou karavánou. Po jednom dni chôdze sa ocitli v Ríme. Tu stotník odovzdal zajatcov Burrusovi, veliteľovi pretoriánov, s úradným listom, priaznivým pre Pavla, takže ten nariadil zaobchádzať s ním, ako so vznešeným zajatcom. Mal právo najat' si ľubovoľné privátne bývanie v blízkosti posádky a mohol prijímať kohokolvek. Bol vždy strážnený pretoriánom, aj keď prijímal návštevu. A tak pobyt v jednoduchej cele väzenia v Ríme sa stal miestom mnohých stretnutí Pavla so zástup-

camí cirkevných obcí z celého sveta, i zo samotného Ríma, kde Cirkev sa potešiteľne vzmáhala vo všetkých spoločenských vrstvách. Kresťanstvo sa najviac šírilo medzi najnižšími vrstvami, ale aj v domoch rímskej aristokracie. Pobyť Pavla v Ríme vniesol novú dynamiku do života kresťanskej obce a dal jej charakter univerzálneho spoločenstva, i viac smelosti v hlásaní evanjelia. Styk s pretoriánmi, ktorí sa ustavične menili pri jeho strážení, sa ukázal ako veľmi výhodný, pretože odchádzali do sveta a mnohí z nich tam roznášali Kristovu zvesť.

Pavol vo väzení nebol nikdy sám, ale vôkol neho boli jeho učenci, z ktorých dvaja mali veľmi dôležitú úlohu. Bol to Lukáš, Pavlov evanjelista a Marek, Petrov evanjelista už napísaného evanjelia podľa kázni Petra. Toho Peter nechal v Ríme ako svojho zástupcu. Lukáš mohol teda použiť aj Markovu správu ako prameň pre svoje evanjelium, ktoré začal už písať v Cézarei. Lukáš tým, že opisuje Krista ako nebeského lekára v svojom evanjeliu, vyzdvihuje toto povolanie oproti jeho opovrhovaniu zo strany Rimanov. Môžno teda konštatovať, že pobyt Pavla v rímskom väzení patril k najplodnejším dňom v jeho živote.

Azda k najdôležitejším činom Apoštola v rímskom väzení bolo napísanie listov ku kresťanským obciam v Efeze, v Kolosách, ktoré majú základný význam v teológii sv. Pavla. Kým v predošlých listoch Pavol sústreďuje svoju pozornosť na Kristovo vykupiteľské dielo v jednotlivých dušiach, v týchto listoch z väzenia sa koncentruje na vykúpenie ľudstva ako celku. Aj keď sú adresované konkrétnej cirkvi, chce, aby sa čítali aj v iných, čím dáva svojim listom punc univerzality. V liste k Efezanom sa Pavol zaoberá zjednocujúcim dielom Krista v Cirkvi, v celom ľudstve, či v celom kozme, cez mystické spojenie s Kristom, hlavou vykúpeného ľudstva.

V zmysle toho integrálneho pohľadu predkladá aj problém manželstva, tak aktuálny i v dnešnej dobe. V liste Kolosanom sa Pavol koncentruje na zmierne dielo Kristovej obety za celé ľudstvo. Motívom pre napísanie toho listu bola situácia v Kolosách, cirkevnej obce v Malej Ázii, ako mu ju vykreslil Epafras, zakladateľ tejto cirkvi. Tamojší veriaci, okrem horlivosti vo viere, podliehajú istým prejavom gnosticizmu, ktoré sa prejavovali askézou, odporujúcou hmotnému svetu (napr. odmietaním manželstva). Pavol ukázal, že Kristov kríž je symbolom ľudskej spásy a na vlastnom utrpení potvrdil, že každému údu mystického Kristovho tela je určená skrytá miera účasti i na utrpení Hlavy. Kristus je pravý Boh a pravý človek, ktorý svojou krvou uzavrel priepasť medzi Bohom a ľudstvom, čo hriech otvoril.

Pripad úteku otroka Onezima od Filemona, obchodníka z Kolos, ináč dôverného priateľa Pavla, bol podnetom k napísaniu ďalšieho listu, ktorý je ukážkou kresťanského postoja k sociálnemu problému, typickému pre starovek, na ktorom Pavol nič nemohol zmeniť, pretože starovek pokladal otroctvo za prirodzený stav. Ale list je prejavom dobrotiivosti a šľachetnosti apoštola Pavla, ktorý vracia Onezima priateľovi Filemonovi ako svojho duchovného syna, nie ako otroka a prosí ho o odpustenie za jeho nerozumný čin úteku. Teda apoštol nevnučuje svoj názor Filemonovi, rešpektuje právny rímsky poriadok, želá si prepustenie otroka, ale rozhodnutie ponecháva na kresťanské svedomie vlastníka otroka. Cirkev už vtedy nesúhlasila s delením ľudí na otrokov a ostatných, čo je vidieť aj z toho, že bývalý otrok

Kalist sa stal pápežom. Pripustila otrok ku všetkým cirkevným úradom.

Z rímskeho väzenia napísal Pavol zaujímavý list cirkvi vo Filipách na podnet Epafrodita, ktorý prišiel z Filip s milodarom obce pre Pavla a zostal pri ňom istý čas, ale ochorel na zimnicu. Pavol mnoho noci prebdel pri lôžku svojho priateľa, až sa vyzdravel a mohol sa vrátiť domov s listom, v ktorom ich vyzýva, aby sa zriekli svojich rozporov a pevne sa naviazali na spoločenstvo s Kristom, ktorý svojím Vtelením uskutočnil prvý „Boží skok“ do ohraničenosti človeka a Vykúpením na kríži druhý „Boží skok“ do obmedzenej miery ľudského bytia, z ktorého nasledoval jeho slávny výstup k Otcovi. Podľa Pavla jestvujú dva smery v kresťanstve: smer pozemsky zmysľajúcich zastancov sekularizovaného života, ktorý sa blahobytnie zariaďuje vo svete a nadprirodzený smer, ktorý čerpá svoju silu z Kristovho kríža, ktorý rieši otázky tohoto sveta nadprirodzenými prostriedkami. Apoštol končí list výzvou na radosť, ktorá samá „nie je cnosť, ale je životný priestor cnosti“.

Tesne pred vypuknutím krvavého prenasledovania kresťanov za cisára Nera (r. 64), Pavol bol oslobodený z väzenia na základe rozhodnutia Rúfusa, prefekta Ríma. Listy z väzenia svedčia, že sa predbežne zriekol svojho pôvodného plánu ísť do Španielska. Preto nasadol s Titom na loď, ktorá plávala na Krétu. Ostrov so svojráznou kultúrou tvoril akýsi most medzi Gréckom a Egyptom Tu ho zastihla strašná správa o obrovskom požiari v Ríme, ktorý zapríčinil sám šíalený netvor, cisár Nero a vinu za podpaľčstvo zvalil na nevinných kresťanov. Následné kruté prenasledovanie, ktorému za obeť padlo mnoho veriacich, vrátane apoštola Petra a priateľov Pavla, len Akvilovi a Priscille sa podarilo ujsť. (Pavol ich dal neskôr v liste pozdraviť). Na Kréte nechal pokračovať Tita a spolu s Krescensom (pravdepodobne s Klementom Rímskym) sa vydal na cestu do Španielska, kde jestvujú isté lokálne tradície o jeho učinkovaní, ale niet o tom overených úradných správ. Potom sa vrátil na Krétu a odtiaľ cestoval cez Troas do Macedónska.

Tu napísal prvý list Timotejovi do Efezu, ktorý tam poôsobil ako Pavlov legát. List má skôr praktický, pastoračný charakter. V Efeze sa opäť šírilo gnostické učenie, ako rakovina, pretože „osvietenie“ sa týkalo zdržiavania sa mäsa, vína, manželstva. Pestovali ho náboženské krúžky dám, ako to bolo o niekoľko storočí neskôr vo Francúzsku, v jansenistických krúžkoch učeníých dám v Port Royal. Ich spoločným znakom bolo vyhlásenie hmoty za sídlo zla. Pavol videl riešenie proti takému názoru v pestovaní cirkevnej jednoty spoločenstva vo viere, v kultu a v hierarchickej štruktúre Cirkvi. Timotejovi kladie na srdce, aby nesklamal nádeje, vkladané do jeho činnosti i úradu legáta. Nech sa nezľakne ani zároku vyobcovania z Cirkvi, ak to „vyžaduje jednota a čistota viery“. Radil mu, aby mal menej dobrých kňazov než nadbytok priemerných. Ďalej nabádal, aby kňazi sa chránili každej ziskuchtivosti. Nejestvujú dve vydania evanjelia: jedno pre laikov, druhé pre kňazov.

Z Macedónska sa Pavol dostal do Nikopolisu na adriatickom pobreží spolu s Lukášom a odtiaľ chcel navštíviť prenasledovaním prieradenú cirkev v Ríme. Napísal list Titovi na Krétu, pretože ani tam veriaci neboli ušetrení od bludov. Bez učiteľskej autority sa ťažko dalo bojovať proti heréze, za ktorou stali

židovskí polokresťania. K tomu sa pridali aj sociálne nepokoje. V liste Pavol objasnil, že prijatím Kristovho učenia sa v ľudoch zjavila Božia milosť pre pravú ľudskú dôstojnosť. Nie je možné už tak žiť, akoby Kristus nebol prišiel na svet. Nová kresťanská šľachetnosť musí vychádzať zvnútra a ako kvas meniť spoločnosť. Napokon pozval Tita, aby prišiel za ním do Nikopolisu. Po stravení zimy Tita poslal do Ilýrie a on s Lukášom sa vybral do Ríma, kde ho zakrátko zatkla polícia ako hlavu sekty.

Druhé uväznenie bolo podstatne horšie oproti prvému. Musel nosiť reťaze. Obmedzený bol aj prístup priateľov. Rri prvom výsluchu mu kladli za vinu spolučast' „na zločine podpaľčstva“ kresťanov. Keďže nikto nemal odvahu ho obhajovať, sám sa skvele hájil a výsluch bol odložený. Avšak on cítil, že to nie je koniec jeho utrpenia. Podmienky vo väzení sa veľmi zhoršili. V svojom druhom liste Timotejovi, ktorého považuje za svojho najmliešieho duchovného syna a učeníka, vyjadruje túžbu ešte ráz ho vidieť a objasť a chce, aby priviedol aj Marka, ktorý mu pripomína Barnabáša, svojho priateľa z mladosti. Prosí Timoteja, aby mu doniesol aj starý plášť, ktorý nechal v Troase, pretože tu trpí od zimy a vlhkosti. V liste si spomína na svojich rodičov i na svoje stretnutie s rodinou Timoteja i na jeho vysviacku za kňaza. Pripomína, že Boh si ich obidvoch povolal do svetla viery, jedného za apoštola, druhého za jeho učeníka. Pavlovi dal Kristov praporek, ktorý teraz chce odovzdať svojmu učeníkovi, aby ho niesol ako štafetu vernosti Kristovi a aby ho dal ďalej do spofahlivých rúk.

Napokon priblížil sa deň druhého súdneho rokovania v jeseni roku 67. Timotej ho ešte zastihol vo väzení a bol jeho spoluväzňom, ale bol prepustený na slobodu, ako to vyplýva zo správy z listu k Hebrejom. Pavol bol ako rímsky občan odsúdený na smrť mečom a poprava bola vykonaná na mieste, kde stojí dnešný Chrám sv. Pavla. Najprv kresťania pochovali mučeníka Pavla na majetku istej rímskej matróny a v čase prenasledovania kresťanov za cisára Valeriána (3. st) telá apoštolov Petra a Pavla preniesli do katakomb sv. Šebastiana, odkiaľ boli prenesené na pôvodné miesta ich hrobov, kde nad nimi cisár Konštantín dal postaviť kostoly. O päťdesiat rokov neskôr dali traja cisári (Valentian II., Arkádus a Honorius), na miesto malého kostola, postaviť veľkolepú baziliku, ktorá vyhorela (v r. 1823) a nad tým miestom bola opäť postavená majestátna Bazilika sv. Pavla za hradbami, ktorá stojí dodnes. Napis nad oltárom azda najlepšie vystihuje podstatu života a diela veľkého Apoštola národov „Veď pre mňa žiť je Kristus a zmrieť zisk“ (Fil. 1,21).

Kniha je napísaná veľmi príťažlivým a pútavým štýlom, ktorý evokuje vo vedomí čitateľa presvedčenie, že je svedkom veľkého príbehu lásky, obeťavosti a nezlomnej vôle osobnosti, ktorá dala všetko, ale doslova všetko do služby Ježiša Krista. Niektoré pasáže rozsiahleho diela sa čítajú ako napínava detektívka. Po prečítaní tejto vzácnej monografie čitateľ nadobudne celkom nový pohľad na život a dielo toho veľikána kresťanského staroveku, bez ktorého by kresťanstvo nebolo svetovým univerzálnym náboženstvom, akým je dnes. Dôležité je to, že nič nerobil pre seba, pre svoju slávu, ale pre Toho, v ktorého uveril celým svojím bytím a ktorého spoznal za zvláštnych okomností svojho obrátenia na ceste do Damašku.

PAVOL KALINAY

VIKTOR TIMURA

K začiatkom slovenských dejín

O pôvode a začiatkoch Slovenov-Slovákov pretrvávajú prekonané teórie. Etnogenéza Slovenov-Slovákov v pripravovanej publikácii pod názvom „Zmlčané dejiny“ vychádza z troch základov: z analýzy antických prameňov, jazykových súvislostí a genetických výskumov, popri poznatkoch a teoretických prístupoch ďalších vied. Na pozadí týchto súvislostí sa črtá iný pohľad na osídlenie územia Slovenska aj v 1.-6. storočí. Etnogenéza Slovenov-Slovákov v publikácii „Zmlčané dejiny“ nadväzuje na predchádzajúcu publikáciu („Dávnoevká Európa“ - 2011), ktorej predmetom bola etnogenéza Slovanov. Upravený úryvok (s vynechaním odkazov na literatúru) je z publikácie, ktorá vychádza vo vydavateľstve Eko-konzult.

Na začiatku mladšej bronzovej doby (1250 rokov pred n. l.) v kultúre popolnicových polí sa na území Slovenska objavili sídliskové štruktúry s výstavbou hradísk, ktorej druhú fázu archeológovia datovali do obdobia okolo roku 1000 a tretiu okolo 800 rokov pred n. l. Vytvárali systém, pri ktorom hradiská mali na seba priamu väzbu, kontakty a spolupracovali. Sú svedectvom formy spoločenstva, ktorá ma blízko k štátu (podobnú a porovnateľnú s úrovnňou mezopotámskych a gréckych mestských štátov). Nie je dostatok informácií na to, aby bolo možné hovoriť o nejakej prvotnej forme štátu (alebo aspoň protoštátu, aj keď išlo o vyššiu úroveň organizovanej spoločnosti akou je kmeň). Svedectvo o vysokej úrovni rozvoja kmeňov žijúcich na území Slovenska vydali aj hroby z desať doteraz skúmaných veľkých mohýl velatickej a čakanskej kultúry (Očkov, Palárikovo, Cabaj-Čápor, Čaka, Dedinka, Kolta, Janíky, Lužany, Veľké Ripňany) a to s takou bohatou výbavou, aké sa inde v Európe z tej doby nenachádzajú. Veľkú opevnenú sídliskovú aglomeráciu len v poslednom období na Slovensku zistil archeologický výskum, podľa správy J. Bátoru na lokalite Fidvar - Zemný hrad pri Leviciach, okolo ktorého stálo neopevnené sídlisko o rozlohe 4+11 hektárov. To je rozlohou väčšie sídlisko akou boli Mykény alebo Trója z rovnakej doby. Sídlisková aglomerácia pochádza z doby 1500 rokov pred n. l. Sú to archeologické svedectvá o vysokej úrovni spoločenstva na území Slovenska. To je doba začiatku formovania Protoslovenov, bez ohľadu na to, aké názvy niesli kmene, ktoré na území sídlili a bez ohľadu na to, aká archeologická kultúra a jej názov im patrí (okrem keltských a neskorších germánskych kmeňov na území Slovenska). To, že formovanie Protoslovenov vyústilo do názvu

„Sloveni“ (Sclavi-Slavi) je dôsledok toho, že tu boli kmene s podobným názvom, ktorého tvar sa popri Vene-toch a Vindoch vyvíjal od „Van-Vannov-Vandilov“ (Vannio, Vangio) u Tacita a Cassia Diona, „Suovenov“ u Ptolemaia, „Suavov“ u Cassiodora a Jordana a Sclavov (Slavov) u Jordana a Prokopia. Vývoj mohol vyústiť aj do názvu „Sidóni“, „Osi“ alebo iných, ktoré nepoznáme.

Nie je náhodné, že v súvislosti s mohylovými kultúrami a kultúrami popolnicových polí J. Paulík hovorí na našom území o „Protodóroch“ (čakan-ská kultúra, kultúra Vaty, vatinská, periamska, Suci de Sus, čiastočne asi aj ďalšie kultúry), ktorí prišli na stredný Dunaj medzi 1700-1500 rokmi pred n. l. z egejsko-anatólskej oblasti a odišli v prvej vlne veľkého sťahovania národov bronzovej doby na rozhraní 13. a 12. storočia pred n. l. (pohyb tzv. „morských národov“). Podobne hovorí o „Protoitalikoch“ (velatická kultúra, pilinsko-kyjatická, wieselburská a i.), ktorí medzi 1000 a 800 rokmi pred n. l. odišli s druhou a tretou vlnou. V. Furmánec ich nazýva „Pradómi“ a „Praitalikmi“. V tejto súvislosti môžeme hovoriť aj o „Protoslovenoch“, osobitne o tej časti, ktorá po odchode troch vln (Protodórov a Protoitalikov) veľkého sťahovania národov zostala v horských oblastiach karpatského oblúka, a ktorej pôvod je vo vyššie uvedených bronzových kultúrach. Ak spoločenstvo Protodórov tvorili predovšetkým nositelia čakanskej a vatyanskej kultúry a spoločenstvo Protoitalikov pozostávalo z ľudu velatickej a pilinsko-kyjatickej kultúry, spoločenstvo Protoslovenov sa formovalo zo skupín lužickej kultúry (prvé poznatky o tejto kultúre na území Slovenska sú z 1450 rokov pred n. l. v oblasti Martina a Trenčína, podobne ako na Morave v oblasti Kroměříža), ktoré integrovali zvyšky velatickej kultúry, pilinsko-kyjatickej kultúry (bola renesanciou havtanskej kultúry), gávskej kultúry a stredodunajských mohylových kultúr a popolnicových polí aj s prvkami materiálnej kultúry a kovovýrobou. Integrácia a syntéza prvkov vyústila do sfomovania púchovskej kultúry (po odchode troch vln). Nositelmi púchovskej kultúry boli Sidóni, ale aj ďalšie kmene. Ptolemaiovi Suoveni (Svoeni-Sloveni) z prvej polovice 2. storočia n. l. sú spolu so Sidónmi, popri Tacitových Vandilioch, prví známi a bezprostrední predkovia Slovenov-Slovákov - Protosloveni, ku ktorým treba priradiť Vandilov Cassia Diona a Cassiodorových Suavov (t. j. Jordanových Sclavov zo 6. storočia n. l., ktorí sa po prvé spomínajú roku 454 n. l. v boji so zvyškami Hunov po boku Gepidov pri rieke Nadao).

(Dokončenie v budúcom čísle)

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky
Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava.
Telefón 0903 846 313.

Vydáva FACTUM BONUM, spol. s r. o.,
Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.

IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: *Július Binder* – Šéfredaktor: *TEODOR KRÍŽKA*. – Cena jedného čísla je 1,50 € – Časopis vychádza každé dva týždne s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint-Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a poštový doručovateľ Slovenskej pošty, alebo elektronicky na e-mailovej adrese: ganisinoval.renata@slpostas.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. BOX 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slpostas.sk. –

Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV 757/08. – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word, označené menom autora a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – Tento ročník vychádza s príspevkom Ministerstva kultúry SR. – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

(Pokračovanie z predchádzajúceho čísla)

30. júla 1946

Niekedy sa cítim príliš, no, ticho. - Sám. Už taký dlhý čas. Po tom, čo sa stalo, i keby som žil vo svete, chcel by som byť sám. Sám, ale celý. So ženou a deťmi. Mám tu ceruzku a papier. Sú to veci v mojom položení, ktoré by aj kladivo donútili písať. A písať - čítať - to už človek nie je tak celkom sám. Občas som si zapisoval na margo, alebo medzi odstavce čítanej knihy, čo mi pri čítaní prišlo na um. A vypisoval som si state, ktoré ma chytili. Keď teraz mám čas uvažovať, zdá sa mi, ako by bol robil samé chyby predtým. No - keby som bol pred rozhodujúcimi chvíľami mal toľko času na uvažovanie, sotva by som sa bol odhodlal k slovu, skutku bez ktorých, cítim, vývoj u nás bol by pre celok omnoho horší. Najväčšie veci robil som temer podvedome. Nevieť podnes, čo ma hnalo na začiatku 1938 písať a rečniť: Do útoku! Alebo na začiatku 1939 vyhlásovať, že štát je život a že bez neho v tej situácii hrozí smrť. Teraz to všetko bude v inom svetle. A dávno vypraté prádlo alebo vyrovnané spory budú rozoberané v starej špine. Ale mám pocit, že to všetko je správne. Muselo tak byť a tak byť musí. Všetko má svoj zmysel - stále o tom uvažujem, lebo teraz mám času dost na úvahy. Najviac o veciach, ktoré sa mi tu odrazu objasnili. Dlhú som všeličo nechápal, možno ani nechcel chápať. A práve tie si chcem zaznačiť.

Úzkosť z odlúčenia od najmilšej osoby, bolest z toho prežívať v sebe, neprejavíť ju, aby takto neporušená v celej svojej kráse ľúbit' sa mohla Otcovi, keď mu v odovzdanosti poviem: „Áno, Otče, lebo tak sa Tebe ľúbilo“ (Mt 11,26). Predmetom vôle ľudskej je všetko dobro, predmetom rozumu je všetka pravda (Šanc, Stvoriteľ) - Boh by nedopustil zlo vo svojich dielach, keby nebol taký všemohúci, keby nevedel zo zla dobro robiť. (Sv. Augustín) Boh je pôvodcom zla, ktoré je trest, ale nie zla, ktoré je vina. (David, S. Peter, Šanc)

Paľkovi: Pri čítaní, keď sa zdá niečo protirečiť, lebo i skutočne protirečí tomu, čo viem za správne z katechizmu, z učenia Cirkvi a ide o spisovateľa slávneho a ináč sa mu to aj zamľúva - pozor, neďať sa pomýliť! U takého spisovateľa preštudovať jeho život do konca, obyčajne sa ukáže, že odvolal neskoršie, čo v bujnom rojení popísal. Ostatne, práve najväčší spisovateľia si najviac protirečili. (Tolstoj) O 20 - 30 rokov býva senzácia vedy obyčajne smiešnou starinou. Vynálezy o pár rokov sú prekonané. A všetky tajomstvá nikdy nebudú odhalené. Ale i keby niekto ovládal všetky vedomosti sveta a vládol nad nimi - je to iba piesok, zrno piesku vo vesmíre. Ta sa nedostane nikdy odkiaľ svetlo k nám prišlo za tisíce rokov. Vždy sa ukáže väčšou múdrosťou veriacieho človeka, ktorý nie na piesku vybudoval svoj svet a nehľadá v piesku svoj cieľ. Veda, áno! Ale osvietená vierou! „Koniec filozofie je: vedieť, že musíme veriť.“

Ako zásady povedať Mojej a deťom, aby si zvykli dať úlohu pre každý deň: zaoberať sa každý deň niektorou silnejšou staťou knihy, ktorú práve čítajú, alebo z ktorej si urobili zápisky. Keby tak Mojka pripomenula deťom, aby čítali vždy s ceruzou v ruke a čo ich chytí, to si zapisali. Keď len jedna veta za deň, alebo i za dva - tri dni, prípadne z celej knihy len jediná myšlienka, odpísaná, alebo na základe čítaného vzniklá vlastná, - už je to veľký krok. Stále sa zdokonaľovať v reči, v štýle! Preto kladím taký dôraz na denník. Ale bojím sa, že márne to pripomínam - a bolelo by ma to! Nevyhovárať sa na nedostatok času. Uložiť si to ako sebazapieranie, urobiť si z toho mimoriadnu povinnosť: akoby duševné cvičenie a na to vždy musí byť čas. Napríklad zapíšem si takéto veci - a i o roky sa budem pamätať na ne: darmo sú to mimoriadne - o roky by mi vymizli z pamäti.

3. augusta 1946

Doručili mi platobný príkaz. Ján Vanák, kňaz, žaluje ma na 5 000 Ks, že bol utrpený škodu pobytom v asociálnom tábore alebo v Ilave. Je všeobecne známe, kto bol Vanák, čo robil a že neboli to politické veci, pre ktoré bol

tak často trestaný aj za ČSR! Krádeže zimníkov zo šatní kaviarní, hostincov, atď.

4. augusta 1946 nedeľa

Z mesta doliehajú sem zvuky hudby. Akiste slávnosti nejaké. Ja myslím na posledné veci života. Keď človek navykne na tieto myšlienky, stávajú sa celkom dobrými, už nemučia, ale učia. Len v ich svetle poznávame pravé hodnoty, cenu všetkého a hranice svoje. Bez týchto myšlienok človek by sa azda nikdy neovládal, nenaučil by sa poznávať a krotiť svoje vnútorné hnutia a zapájať ich do tých trvalých svetiel. Na ústupe zo slávy je viac príležitostí k hrdinstvu, i na ústupe porazených vojsk!

Tolstoj v Zápiskoch Markerových o sebe: Zahubil seba bez toho, že by mal nejakú silnú vášň, ktorá by ho ospravedlnila, ale z nedostatku vôle (zaháľací, umelci, boháči si zúfali). Prečo tie miliardy ľudí si nezúfajú, prečo sa nezabijajú. A porozumel, že žili nie rozumom, ale

ALEXANDER MACH

Očakávania... s nádejou

Denníky, odkazy a listy. Marec 1945 - júl 1947

- nestarajúc sa oň - vierou. V odpovediach dávanej vierou skrýva sa najhlbšia múdrosť človečenstva. (...) Za epigraf Knihy o živote Tolstoj dal tieto slávne slová Pascalove: „Človek nie je ničím ako trstinou, najslabšou trstinou v prírode, ale trstinou mysliacou - všetka dôstojnosť naša tkvie v myšlienke. Usilujme sa teda správne myslieť: to je princíp morálky.“ Tolstoj proti umeniu, ktoré nazýva humbugom „Čo je umenie?“ Táto kniha je plná humoru, ale i nespravodlivosti, je to boj. (R. Rolland). Tolstoj proti liberalizmu a najviac proti socializmu takt: lačnosť múch zlietajúcich sa okolo výkalov. „Až socializmus zvíťazí, obraz sveta bude strašný“. Píše o „horde socialistickej“, ktorá sa vrhne na slabé národy a urobí z nich otrokov - aby potom niekdajší proletári európski mohli žiť záhaľčivým prepychom ako Rimania. Ale verí, že socialistickej teórie budú mať osud módy. I keď prenasledoval socialistov pre ich krutosť, pretváрку, namyslenosť a márnivosť, uznal, že majú vznešený pojem o povinnosti. „Predstavte si, že všetci, ktorí majú pravdu, zhromaždili by sa a usadili na nejakom ostrove. Bol by to život?“

Sú ľudia mocných krídel ktorých rozkoš znáša medzi dav. Tam sa ich krídla lámú, ja napríklad... Sú, ktorí sa snadno vnesú, ľahki a znovu padajú: tí dobrí i idealisti. Sú ľudia nebeski, ktorí zloživší svoje krídla, učia iných lietať. - Nahradzujem všetky svoje modlitby Otčenášom. (tak i Rousseau). Aby to človek pochopil, musí byť veľmi sám. Natterberg: „Buď vôľa tvoja.“... Láska k rodine a či láska k všetkým ľuďom? Do posledného dňa sa zmieta medzi týmito dvoma alternatívami. Kde je riešenie? Nenašiel ho. - Tolstoj nepatrí ani k zákonníkom ani k farizejom. Je typ slobodného kresťana. Nehybná cnosť farizejova je menej kresťanskou cnosťou lotrovej, ktorého duša priamo speje k ideálu a ktorý sa kajá na kríži.

5. augusta 1946

Vypočutý v Tukovej veci. Podpisujem zápisnicu vypovedané (ale celé). Tuka sa, ako badám, nepriznáva k štátu a že pracoval za samostatný štát.

Lippert o štáte:

„Aká je vládna forma štátu, či despoti, alebo demokracia, alebo monarchia je z náboženského stanoviska cirkvi celkom jedno. - Bola by to pravda na povolani danom od Boha, keby sme sa chovali ľahostajne a bez účasti a jeho utváranie by sme nečinne ponechali na iných, ktorí by sa tej vlády zmocnili len z ne-

čestných pohnútok. Každá zunovanosť štátom, ľahostajnosť, pasivita, ľaldáctvo, je porušením povinnosti, je nábožensko-mravným zlyhaním.“ (Lippert)

„Dnes a v dohľadnom čase je len jediný neohrozený obhajca slobody ducha, svedomia, a to je cirkev i so svojou akoby intoleranciou, so svojou dogmatickou viazanosťou, so svojou zásadnou neúprosnosťou, ba práve pre toto všetko sa stala ochrankou ducha, práva a lásky.“ (Lippert)

„Národ je nekonečne viac ako akýkoľvek štát a nech sa štát akokoľvek mení, len nech národ zostane živý. Beda ľudstvu a beda tomu ľudu, ktorý sa celkom a výlučne ocitne v rukách všemohúceho a bezbožného štátu. Bude duchovne aj fyzicky rozšliapaný „najchladnejším zo všetkých netvorov, ako sa taký národ podľa Nietzscheho mohol volať.“ (Lippert)

„Nejaká spoločenská organizácia, dajme tomu štát, nemôže sama v sebe utvoriť ná-

nosti počutých i videných tvári a vecí. Tuka je pred súdom v akomsi pohyblivom kresle, biele vlasy akoby mal naplnené elektrinou. Hovorí pomaly a ťažko.

6. augusta 1946

Eržika a Paľko. Čo všetko som chcel povedať - a len som sa díval a ťažko mi bolo ovládať sa, aby som Moju nechtyl do náručia. Len raz byť sám osamote a s deťmi bez kontroly aspoň hodinu - naplniť sa nimi, nasýtiť sa ich krásy a dobroty a tej neopísateľnej oddanosti. Po návšteve ešte dlho-dlho (i v noci i na druhý deň tak bude - viem to už) akoby mi horela cela, také teplo, také dobré teplo.

6. augusta 1946

Návšteva Eržiky a Paľka.

7. augusta 1946

Znovu vypočutý v Tukovej veci. Vedľajšie. Žije vo mne stále deň včerajší.

7. augusta 1946

Výpoveď v Tukovej veci (demisia 4. decembra 1942 a januárový koncept listu). (Polyak, Kočiš, Szcnacký). To vyzliekanie hrozné - i aby len čisté ... čisté bolo prádlo.

8. augusta 1946

Chcel by som pre Paľka napísať list, v duchu som mu to už napísal. Potreboval by i on, ale i ja, pozhovárať sa. No, pevne verím, že modlitba i jeho i moja dá mu viac pre tieto časy jeho dospievania, než akýkoľvek list alebo rozhovor.

12. augusta 1946

Predvedený k Národnému súdu, ale nevypočutý. Tuka pri porotnej sieni má izbu.

12. augusta 1946

Keď ma viedli chodbou súdu, zazrel som v izbe vedľa porotnej siene Tuku ležiaceho v kresle.

14. augusta 1946

Vypočutý ako svedok (proti neznámym páchatelom) o ilegálnom hnutí, ktorému som vraj z väznice poslal odkaz podľa tvrdenia obžalobcu Národného súdu Dr. Rašlu. Ešte vždy následky rozhovoru kedysi začiatkom mája. Vtedy som povedal, že každá násilná akcia by bola šialenstvom a že za nás akákoľvek akcia by len škodila. V tom zmysle rozhovor...

(Dostal som knižky: 7. augusta 1946 Muž bolesti (Hynek) . Šolochov Rozoraná zem; 9. augusta 1946, Shakespeare: Hamlet, Macbeth, Július Caesar, Schiller: Wallensteins Tod, Waldštejn a Schiller Mária Stuartovna. Prečítal som Kellermanove More. Vychytený a slávny kedysi román tento dnes sa ukazuje takým podivínskym.)

Tuka odsúdený na smrť. Čítam omšu a pohrebné obrady.

15. augusta 1946

Včera Tuka odsúdený na smrť.

18. augusta 1946

Písal som Ilke a deťom do Medera, Eržike do Bratislavy.

19. augusta 1946

Výsluch v Kubalovej veci, cítil som sa spokojný, videl som Moju idúc na súd - stále som na to myslel, že ju uvidím i cestou späť a na to, že jej poviem, ak sa len dá, to najkrajšie. I videl som ju znova. - Už je večer a vidím ju. A vlastne nič som jej nepovedal. Ved' sa to ani povedať nedá. Myslí si, že som dobre vypovedal, lebo som ju videl.

19. augusta 1946

Bol som pred súdom ako svedok v Kubalovej veci. Je mi ľúto Kubalu a ešte viac toho, že aj on sa chová - no, nenapíšem to.

Na chodbe videl som Moju. Taký dobrý pocit mám z toho ešte i teraz, hoci je už večer. Zdá sa mi, akoby som ju pred minútou bol videl. Stále ju cítim...

(Pokračovanie v budúcom čísle)